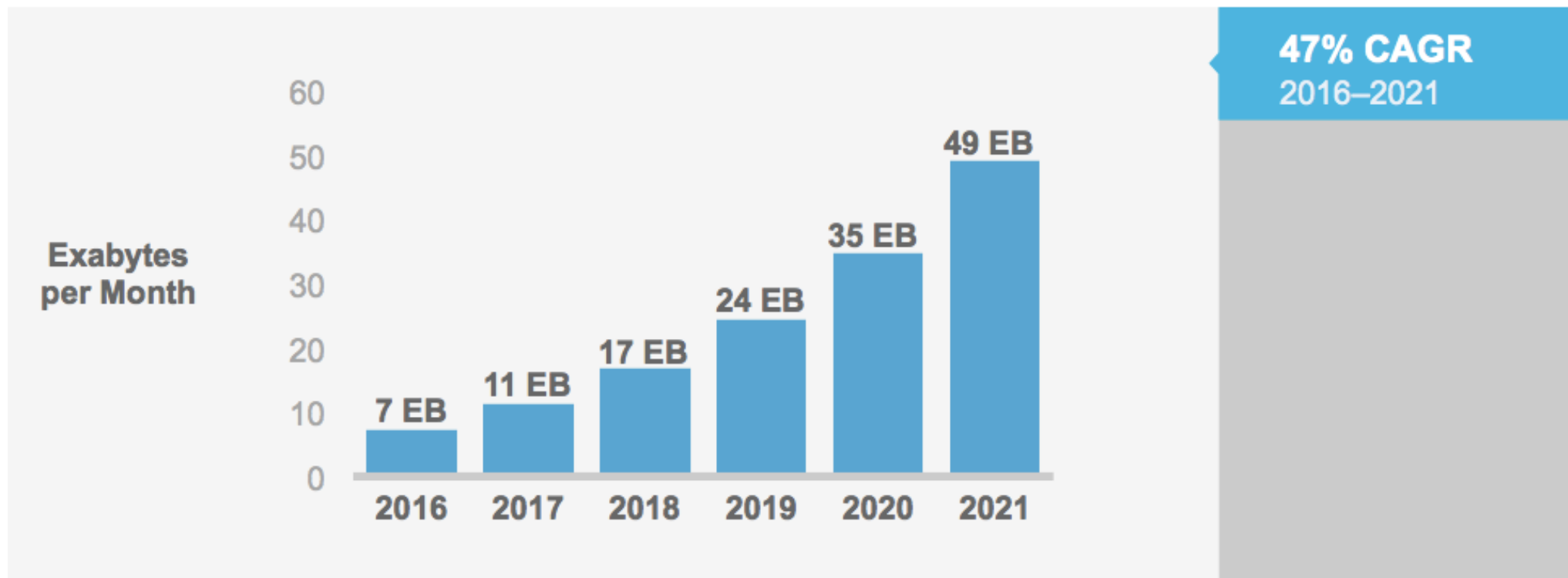

8. Komutacija u mobilnim telekomunikacionim mrežama

Mobile Data cunami!!!!

Source: Cisco VNI Global Mobile Data Traffic Forecast, 2016–2021

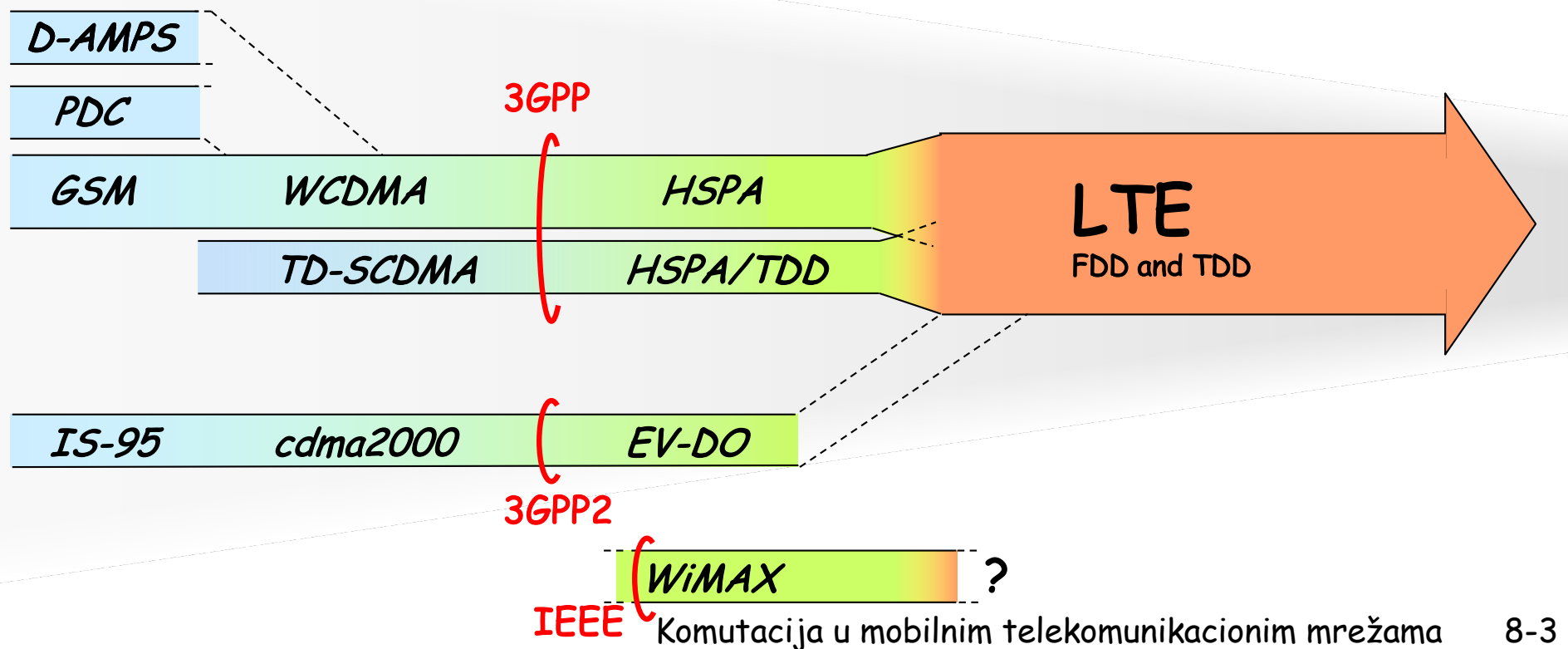
© 2017 Cisco and/or its affiliates. All rights reserved. Cisco Public

6

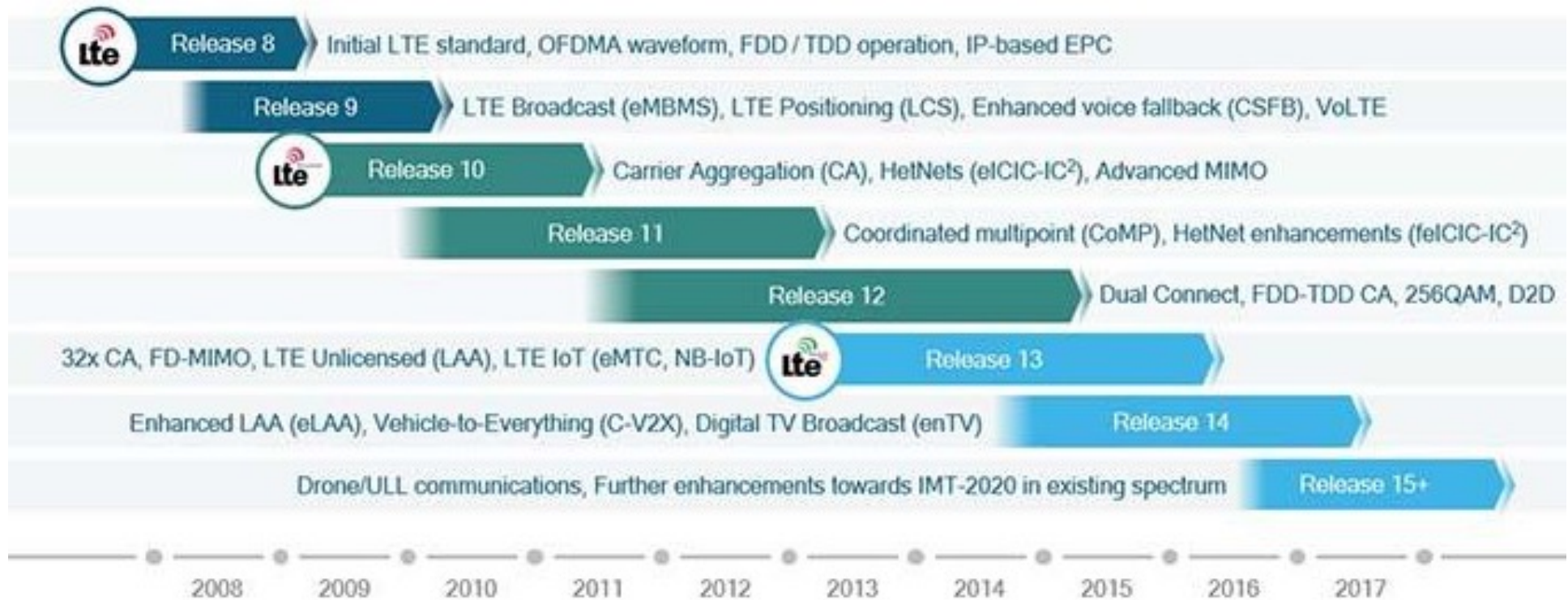
Globalna konvergencija

LTE je trenutno vodeća mobilna širokopojasna tehnologija

- Konvergencija 3GPP i 3GPP2 tehnologija
- Konvergencija FDD i TDD u jednu tehnologiju

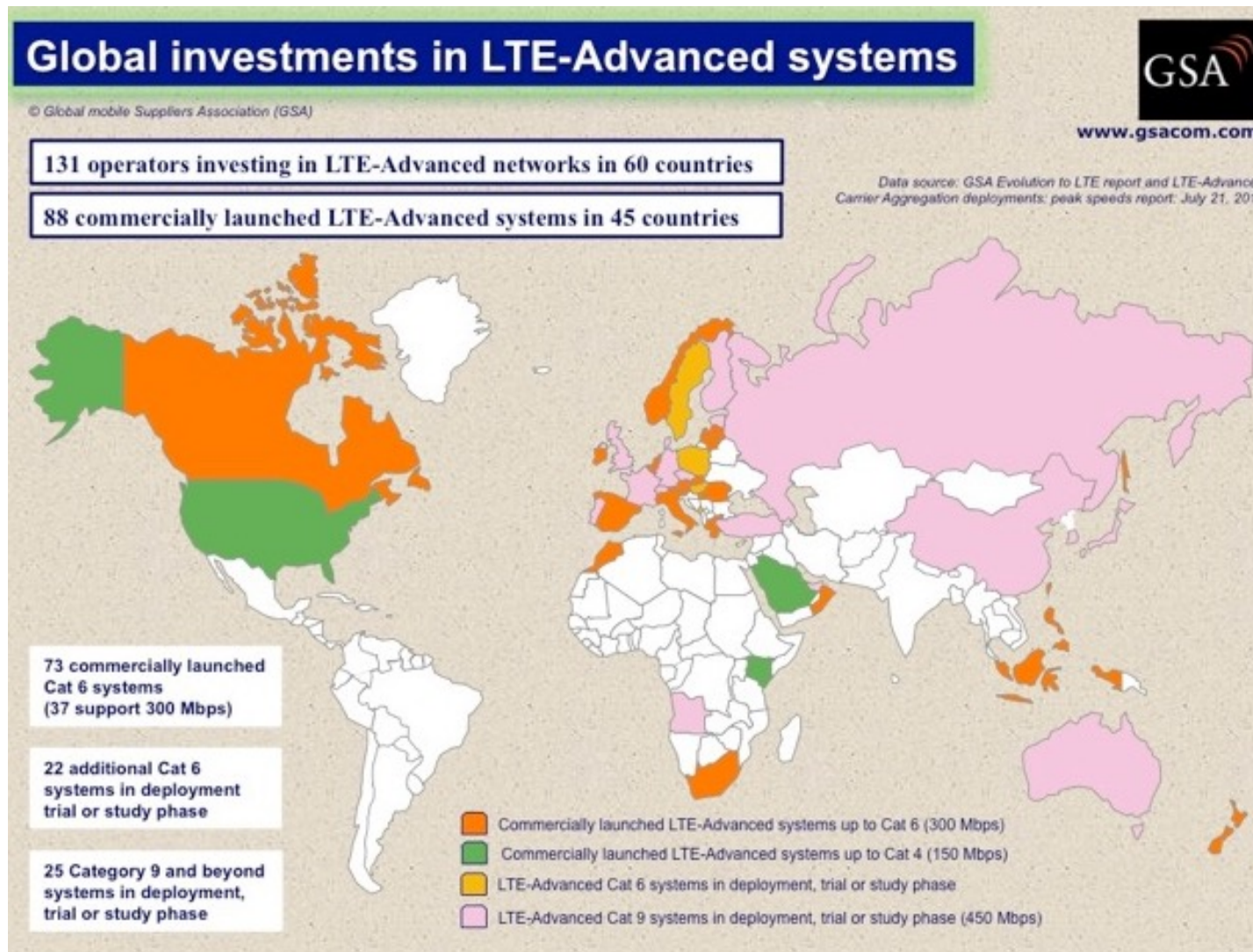
Razvoj LTE

LTE
LTE Advanced 4
LTE Advance Pro

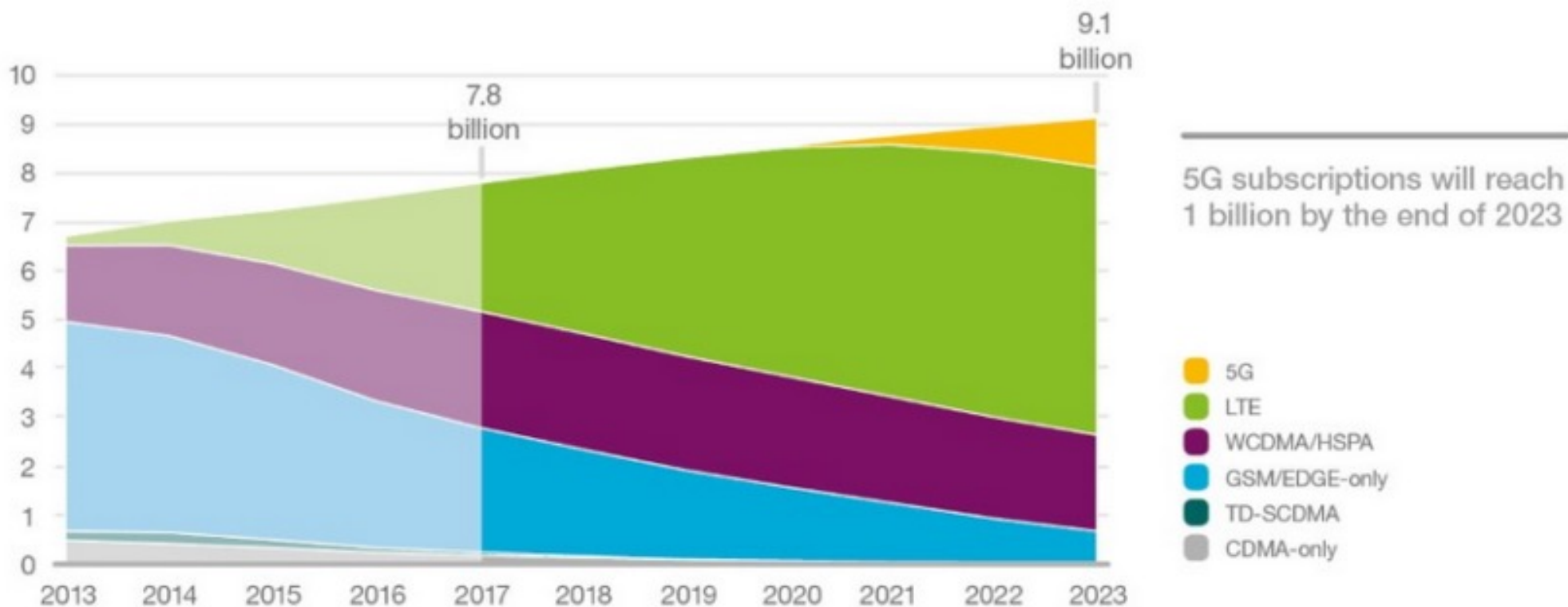

LTE-advanced implementacija 89 komercijalnih mreža

Broj pretplatnika po tehnologijama 2013-2023 (procjena)

Mobile subscriptions by technology (billion)

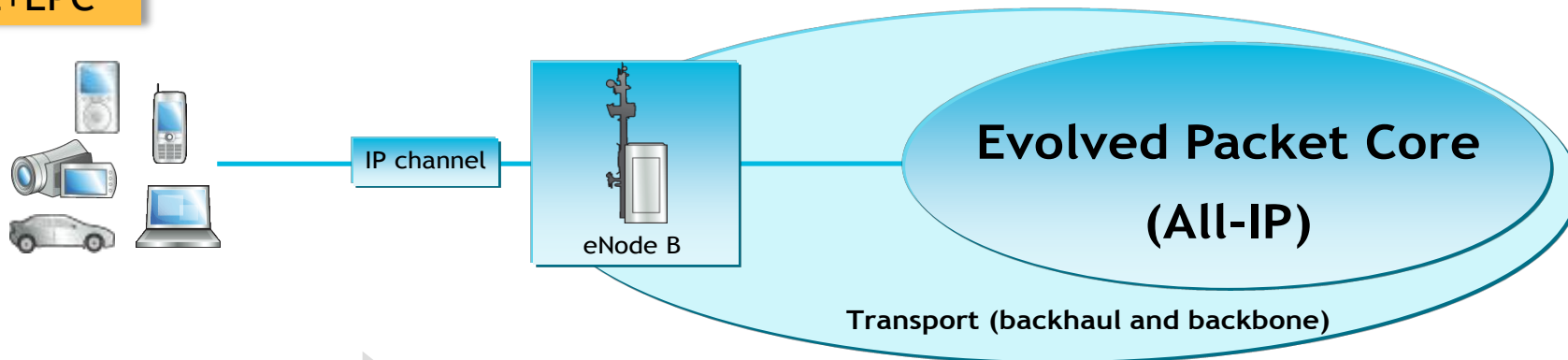
Note: IoT connections and Fixed Wireless Access (FWA) subscriptions are not included

Ericsson Mobility Report November 2017

LTE mrežna arhitektura

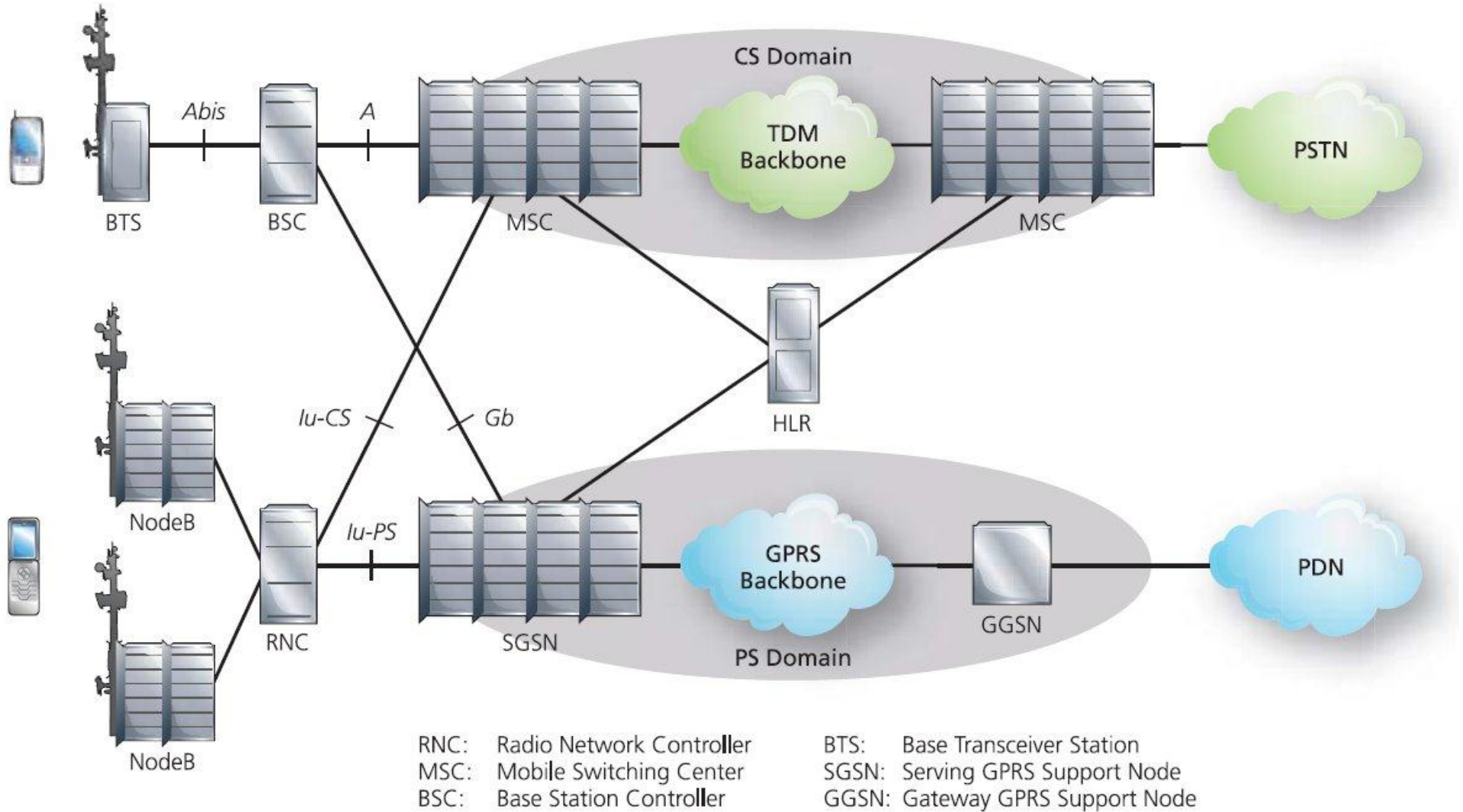
Evolved Packet Core (3GPP TS 23.401 V14.5.0 (2017-09))

LTE+EPC

- ❑ Jezgro mobilne mreže koje nudi *end-to-end* IP (all IP)
- ❑ Jasna podjela kontrolne ravni i ravni podataka
- ❑ Jednostavna flat IP arhitektura sa jednim jezgrom
- ❑ eNodeB=E-UTRAN
- ❑ Evolved Packet System=EPC+E-UTRAN
- ❑ Multi pristupna mreža
  - 3GPP radio pristup (LTE, 3G i 2G)
  - Ne 3GPP radio pristup (HRPD; WLAN i WiMAX)
  - Fiksni pristup (Ethernet, DSL, kablovska i optika)
- ❑ Tri ključne paradigme: mobilnost, zaštita i politika menadžmenta

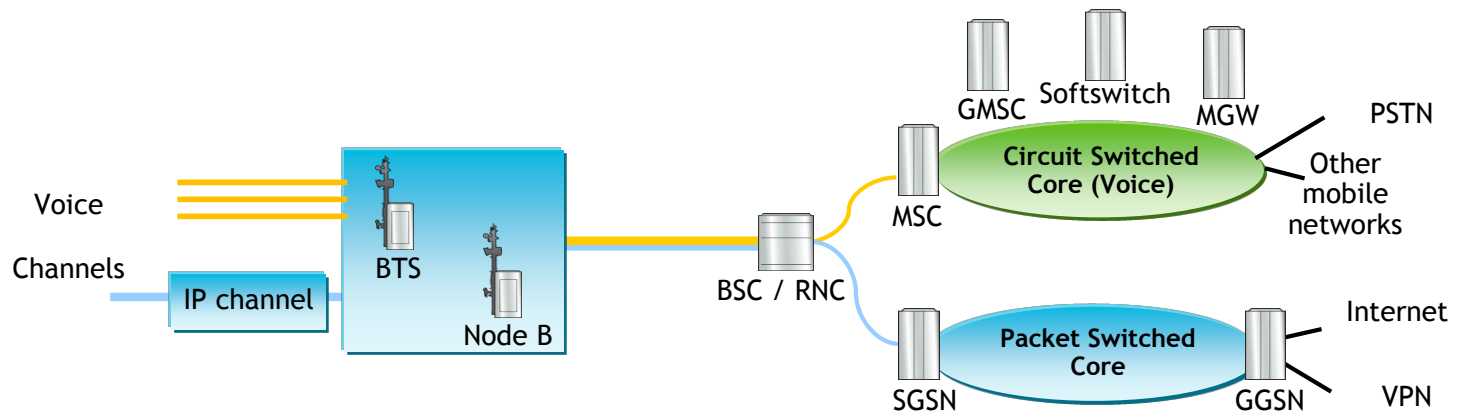
Jezgra 2G/3G mreža

EPC jezgro

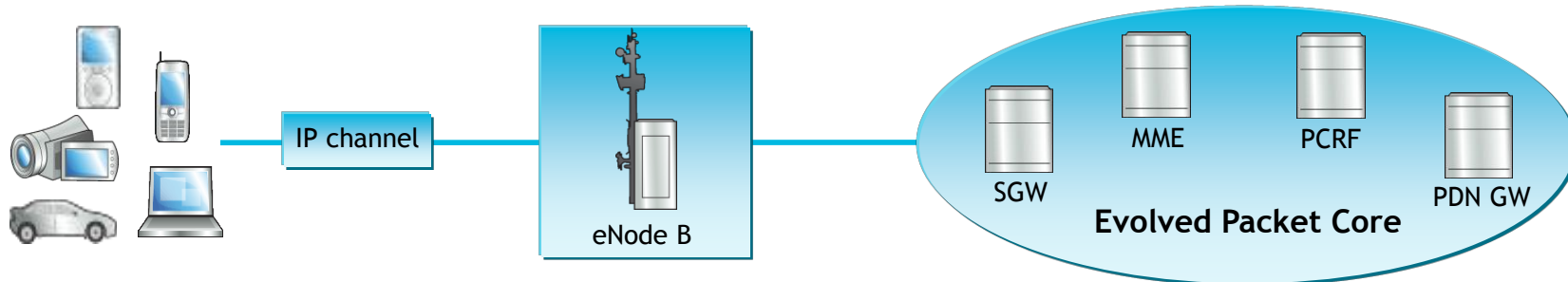
2G/3G

GSM
GPRS
EDGE
UMTS
HSPA

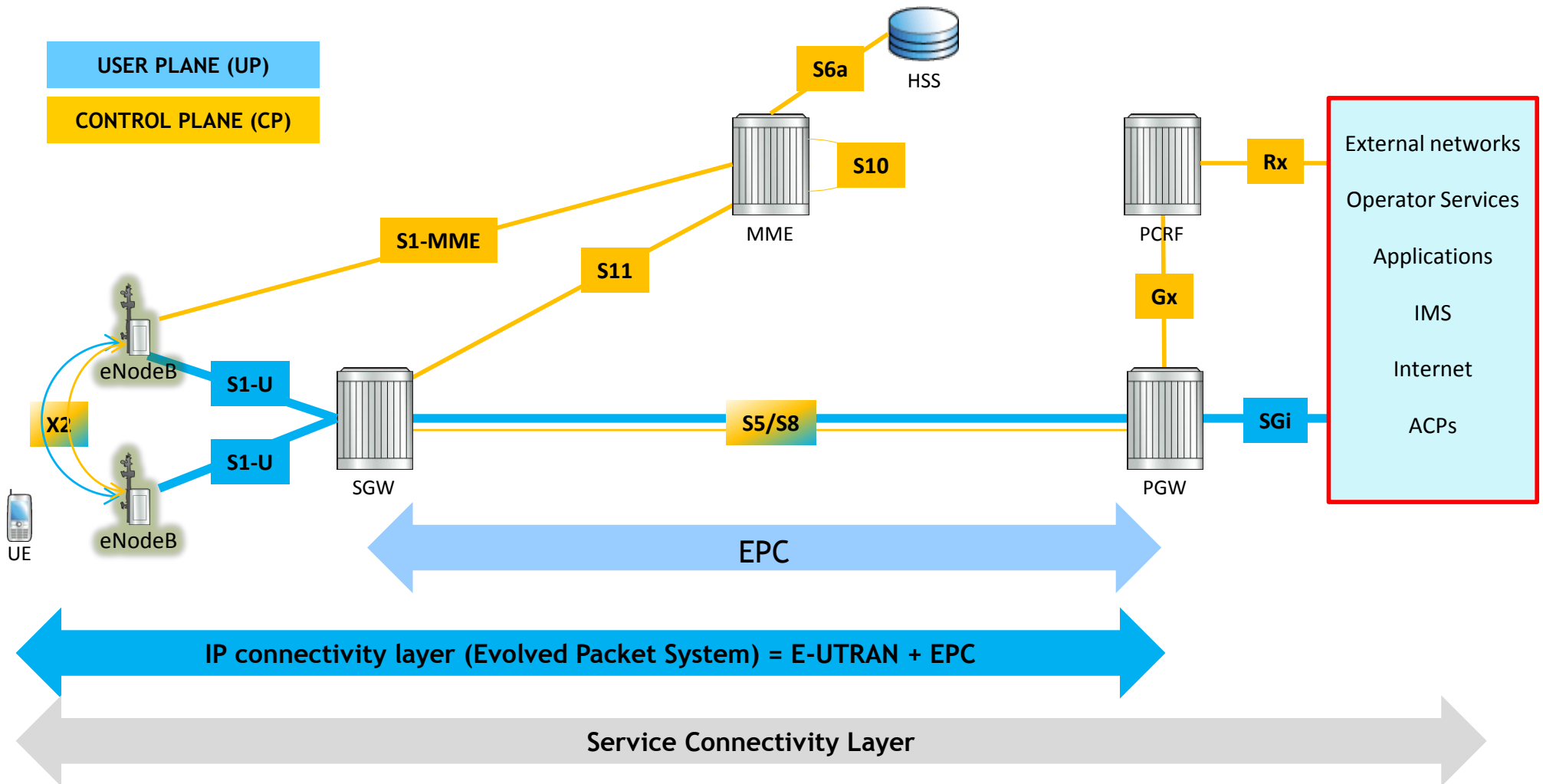
- Serving Gateway (SGW)
- Packet Data Network (PDN) Gateway (PGW)
- Mobility Management Element (MME)
- Policy and Charging Rules Function (PCRF)

LTE/EPC

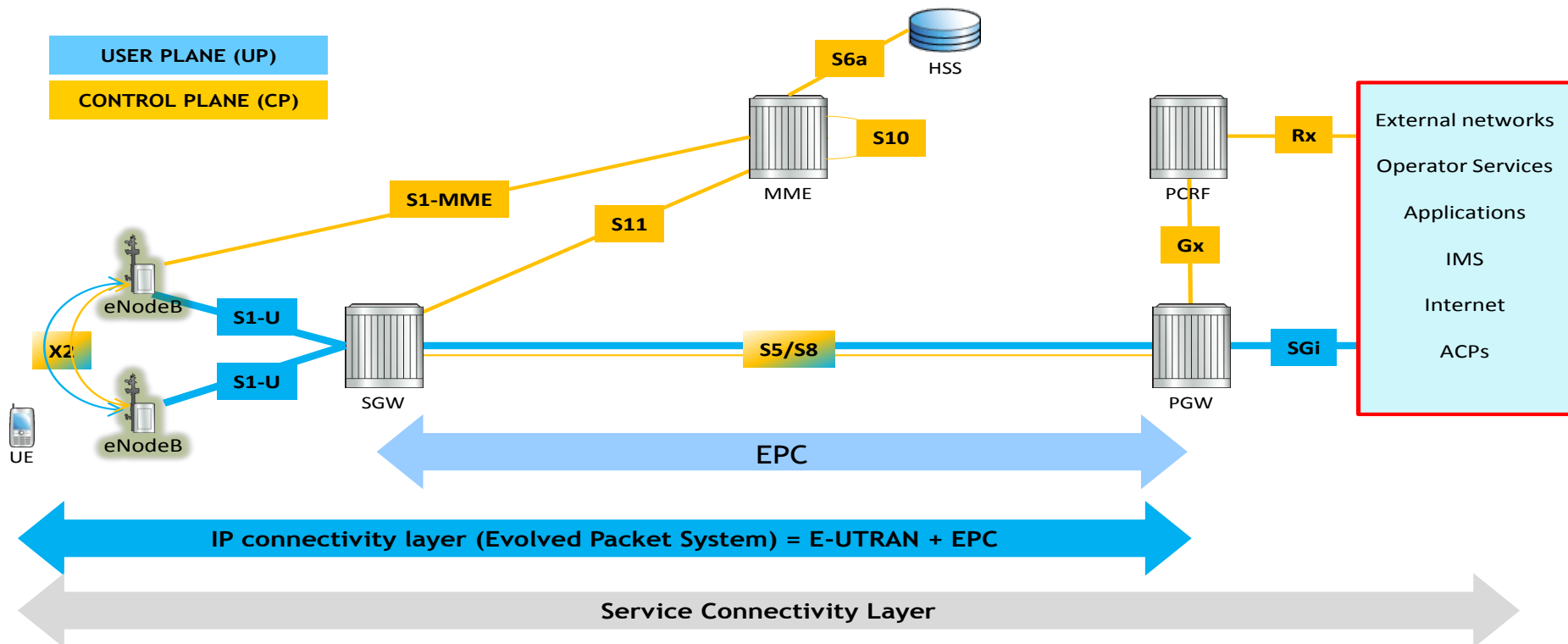

EPC elementi i interfejsi

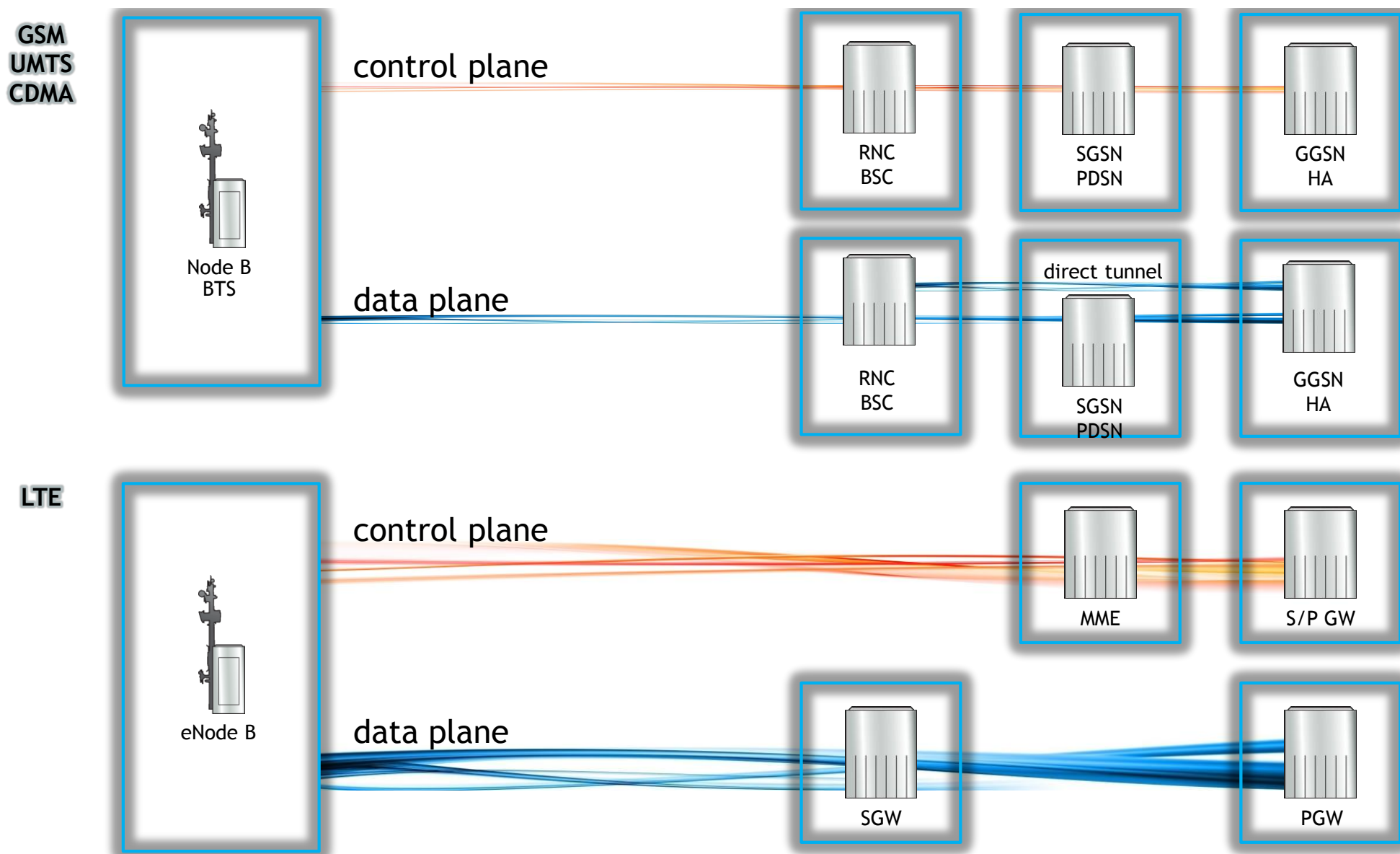
Serving Gateway (SGW)
 Packet Data Network (PDN) Gateway (PGW)
 Mobility Management Element (MME)
 Policy and Charging Rules Function (PCRF)
 Access Control Policy (ACP)
 Home Subscriber Server (HSS)

EPC elementi i interfejsi

- ❑ Serving Gateway (SGW) poslužuje veliki broj eNode-ova fokusirajući se na skalabilnost i zaštitu
- ❑ Packet Data Network (PDN) Gateway obavlja IP menadžment, povezivanje na eksterne mreže podataka, fokusira se na visoko skalabilno povezivanje i QoS podršku
- ❑ Mobility Management Element (MME) je element kontrolne ravnii, odgovoran za upravljanje velikim brojem konekcija i mobilnosti (hiljade eNodeB-ova)
- ❑ Policy and Charging Rules Function (PCRF) kontroliše tokove na nivou mreže: detekcija, tarifiranje na bazi QoS-a i tokova, autorizuju korišćenja QoS resursa mreže (upravljaju milionima tokova podataka)

Flat IP = manje hijerarhije znači manje kašnjenje

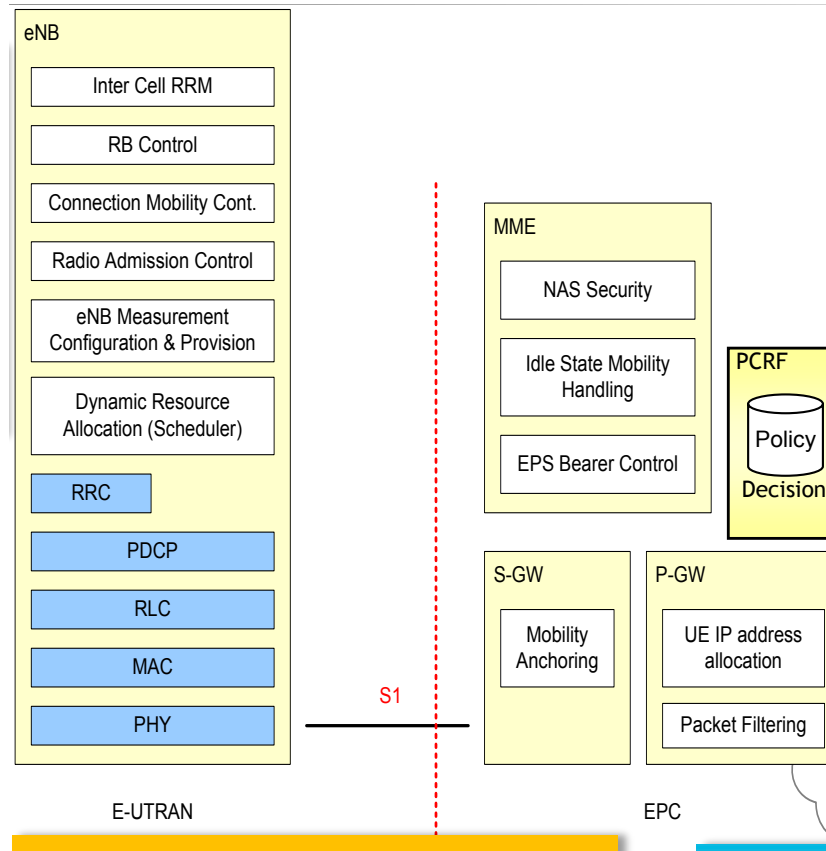
Pregled EPC komponenti

eNodeB: sve radio pristupne funkcije

- Kontrola radio pristupa
- Raspoređivanje UL i DL
- Raspoređivanje i prenos paging-a i sistemskog broadcast-a
- Kompresija IP zaglavlja (PDCP)
- Outer-ARQ (RLC)

Mobility Management Entity

- Autentikacija
- Menadžment *tracking area list-a*
- Dostupnost UE koji je u idle modu
- Izbor S-GW/PDN-GW
- Signalizacija čvora unutar jezgra mreže za mobilnost između 2G/3G i LTE
- Funkcije menadžmenta nosioca

Serving Gateway

- Anchor lokalne mobilnosti za inter-eNB handovere
- Anchoring mobilnosti za inter-3GPP handover-e
- Baferovanje DL paketa u idle modu
- Zakonsko presrijetanje
- Rutiranje i prosleđivanje

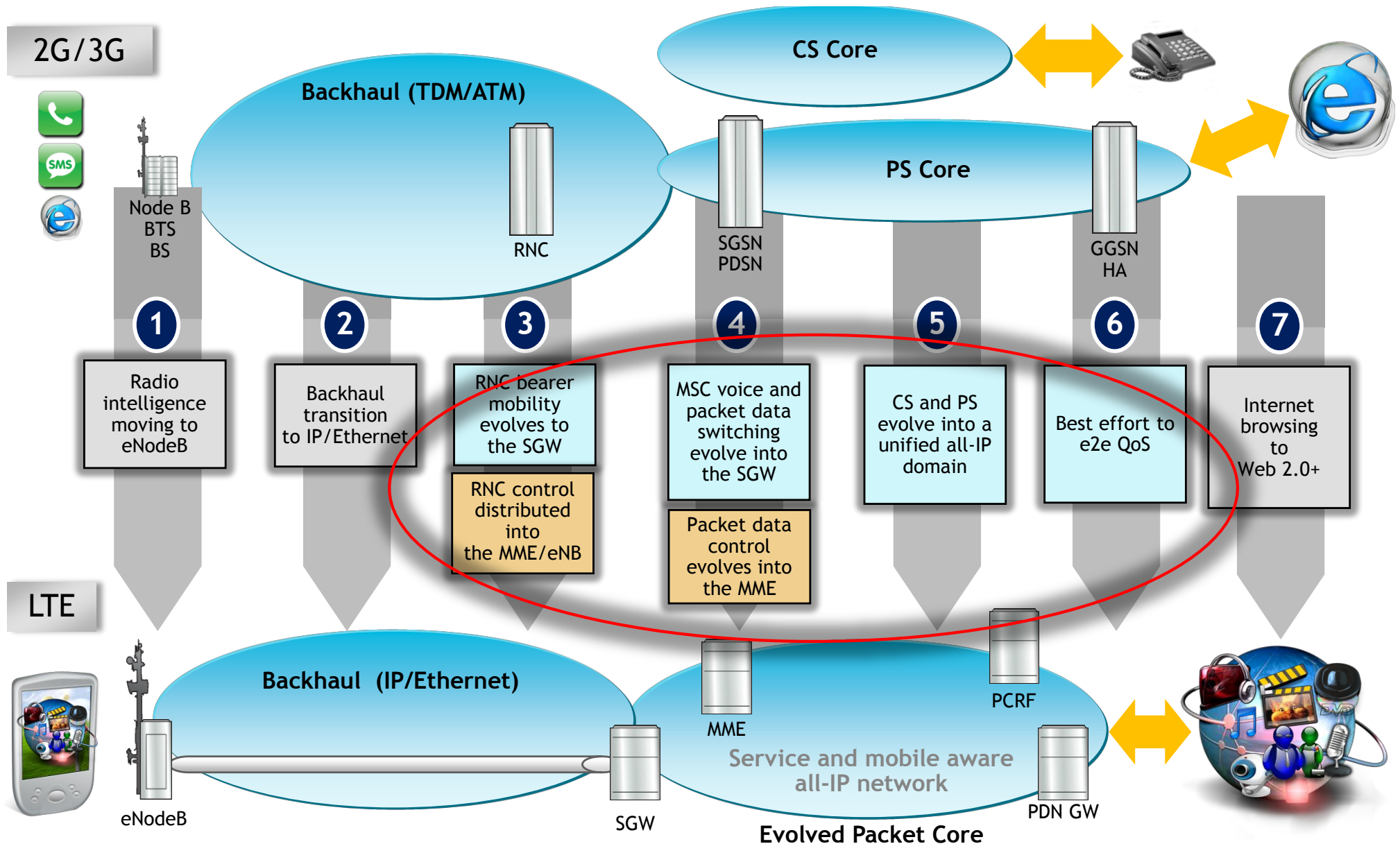
Policy, Charging & Rules Function

- Mrežna kontrola SDF-a, detekcija, tarifiranje QoS i tokova
- Odlučivanje dinamičke politike u tretiranju toka servisnih podataka u PCEF (xGW)
- Autorizacija QoS resursa

PDN Gateway

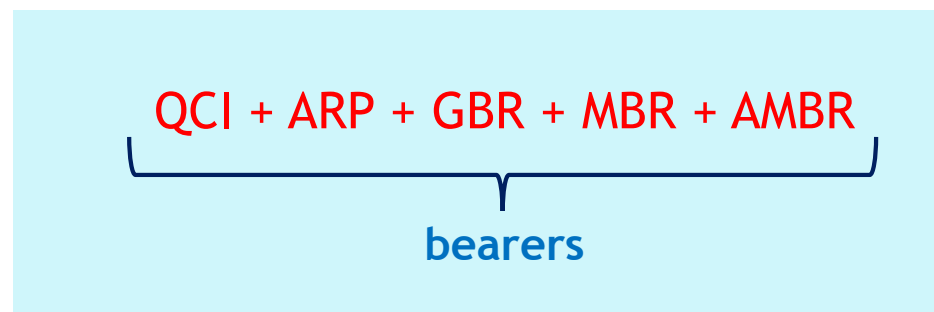
- IP anchor tačka za nosioce
- Alokacija IP adrese UE
- Filtiranje paketa po korisniku
- Povezivanje na paketsku mrežu

All-IP mobilna transformacija

LTE QoS terminologija

- ❑ Service Data Flow = IP flow
- ❑ SDF-ovi se mapiraju u nosioce od strane IP gateway-ja
- ❑ QoS Class Identifier (QCI)
  - ❑ Broj koji se koristi kao referenca za specifične parametra čvora koji kontroliše prosleđivanje paketa (težinski faktori raspoređivača, pragovi kontrole pristupa, pragovi kontrole bafera,...) koji su prekonfigurisani od operatora vlasnika pristupnog čvorišta
- ❑ Allocation and Retention Priority (ARP)
  - ❑ Primarna namjena ARP-a odlučivanje da li uspostavljanje/modifikacija zahtjeva može biti prihvaćeno ili odbijeno u slučaju limitiranosti resursa
- ❑ Guaranteed Bit Rate (GBR)
- ❑ Maximum Bit Rate (MBR)
- ❑ Aggregate Maximum Bit Rate (AMBR) (za ne-GBR nosioce)

LTE QCI

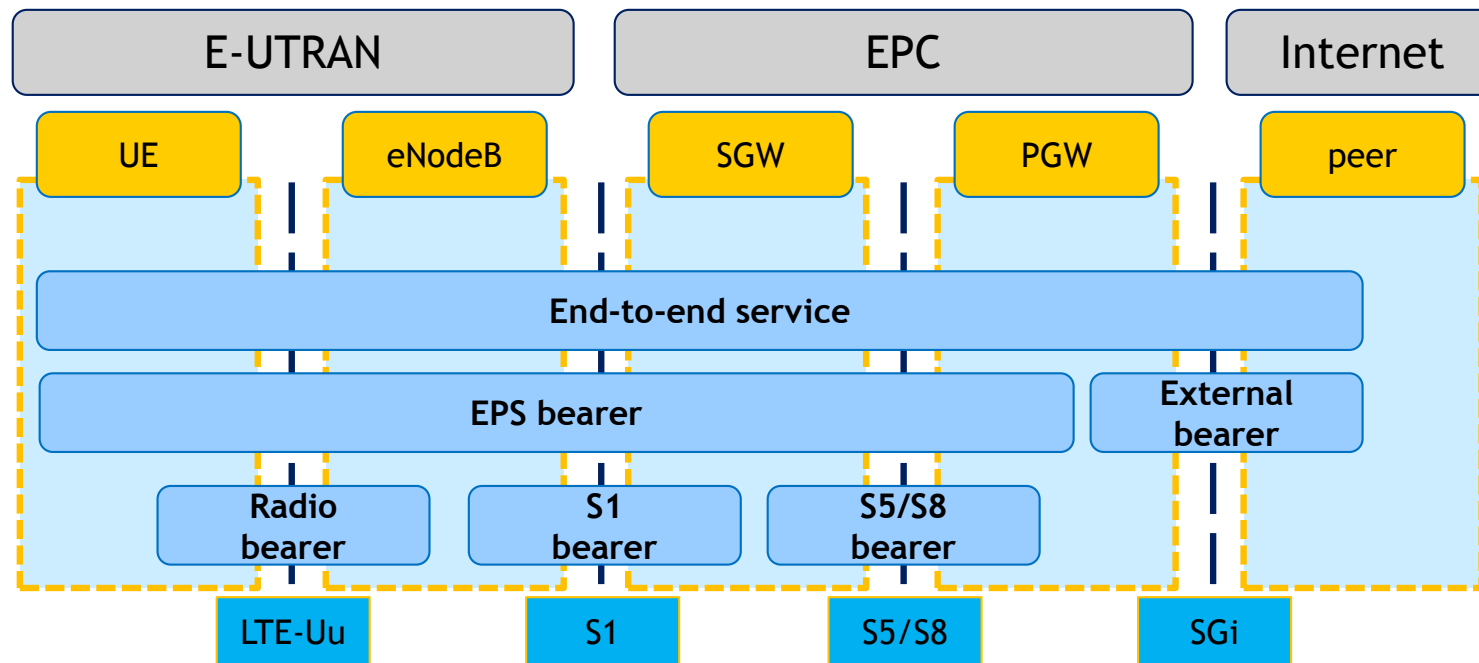
(QoS Class Identifier, 3GPP TS23.203, rel 14)

5QI	Tip resursa	Nivo prioriteta	Kašnjenje paketa	Vjerovatnoća greške po paketu	Veličina prozora	Primjer servisa
1	GBR	2	100ms	10^{-2}	TBD	Konverzacioni govor
2		4	150ms	10^{-3}	TBD	Konverzacioni video (Live streaming)
3		3	50ms	10^{-3}	TBD	Igre u realnom vremenu, V2X poruke
4		5	300ms	10^{-6}	TBD	Ne-konverzacioni video (buffered streaming)
65		0,7	75ms	10^{-2}	TBD	MCPTT govor korisničke ravni
66		2	100ms	10^{-2}	TBD	Ne MCPTT govor korisničke ravni
75		2,5	50ms	10^{-2}	TBD	V2X poruke
5		Ne GBR	1	100ms	10^{-6}	N/A
6	6		300ms	10^{-6}	N/A	Video (buffered streaming) i TCP saobraćaj
7	7		100ms	10^{-3}	N/A	Govor, Video Live Streaming, Interaktivne igre
8	8		300ms	10^{-6}	N/A	Video (buffered streaming) i TCP saobraćaj
9	9		300ms	10^{-6}	N/A	Video (buffered streaming) i TCP saobraćaj. Tipični default bearer
69	0,5		60ms	10^{-6}	N/A	MCPTT signalizacija osjetljiva na kašnjenje
70	5,5		200ms	10^{-6}	N/A	MCPTT prenos podataka (slično kao QCI 6/8/9)
79	6,5		50ms	10^{-2}	N/A	V2X poruke

EPC bearer menadžment

Ravan podataka mora da podrži finu granularnost QoS i izvršavanje funkcija iznad transportnog nivoa i nivoa nosioca

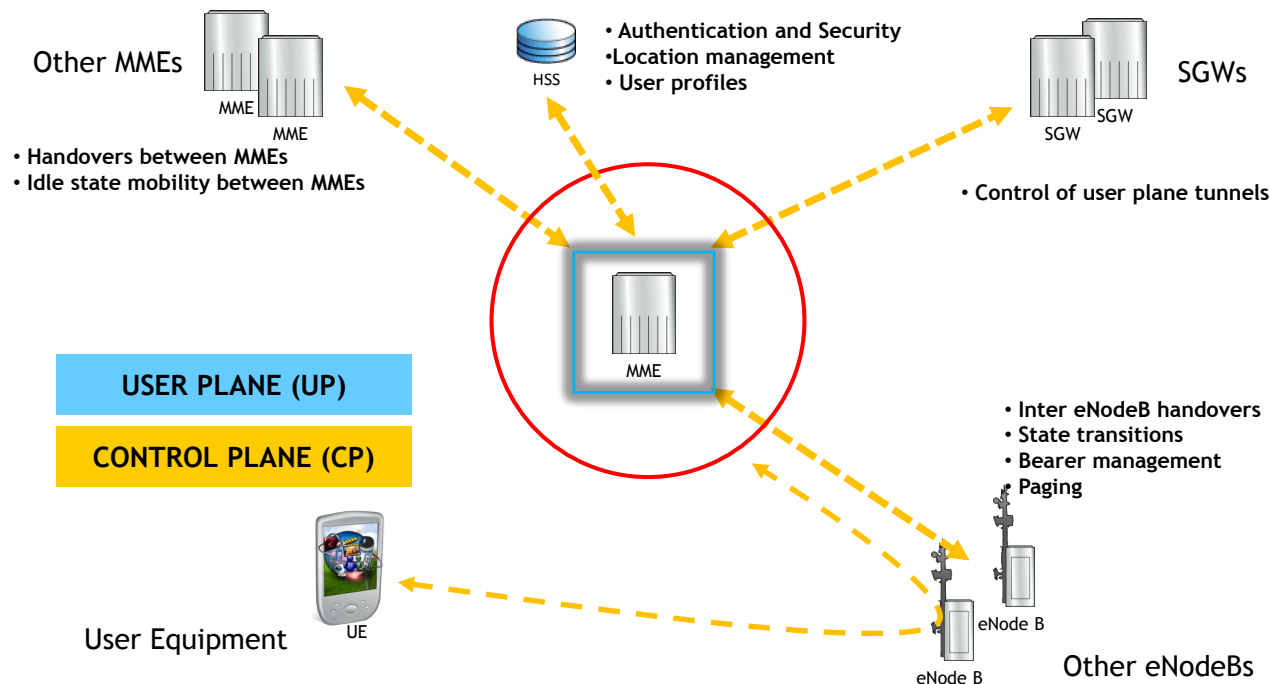
- ❑ UL i DL filteri paketa se definišu za svaki nosilac
- ❑ QoS funkcije (*policing*, oblikovanje, raspoređivanje,...) su implementirane
- ❑ PGW kao *Policy and Charging Enforcement Function* (PCEF) tačka nadzire QoS / SLA za svaki od nosioca (i SDF-ove)

Mobility Management Entity

MME kontroliše kako UE interaguje sa mrežom preko non-access stratum (NAS) signalizacije

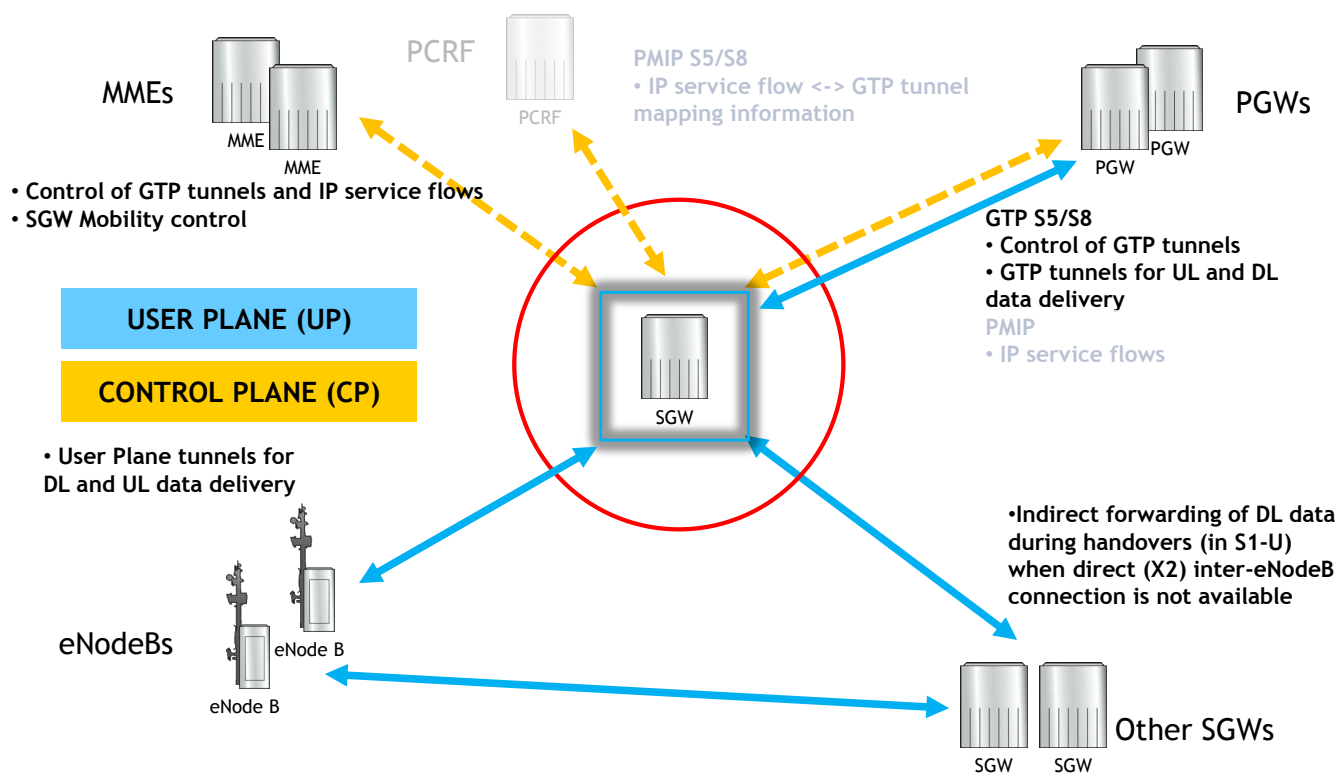
- ❑ Autentikacija UE i kontroliše pristup mrežnim konekcijama
- ❑ Kontroliše attribute uspostavljenog pristupa (dodjela mrežnih resursa)
- ❑ Nadzire stanja EPS Mobility Management (EMM) za sve UE's radi podrške paging-u, roaming-u i handover-u
- ❑ Upravlja stanjima ECM (EPS Connection Management)

Serving Gateway

SGW je anchor lokalne mobilnosti

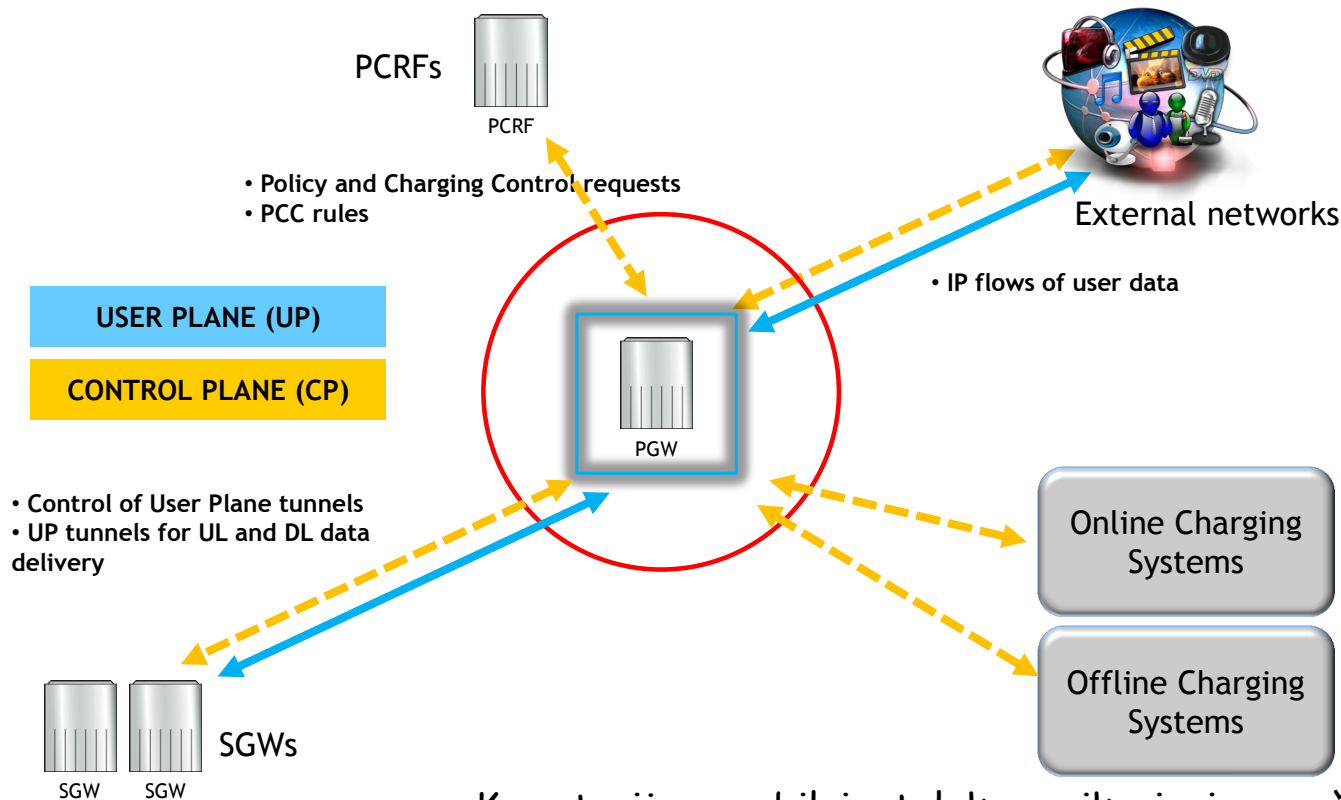
- ❑ Terminira (S1-U) interface prema E-UTRAN
- ❑ Lokalna *anchor* tačka za inter-eNB handover i inter-3GPP mobilnost
- ❑ Podrška ECM-idle mode DL baferovanju paketa i od mreže iniciranom zahtjevu servisa
- ❑ IP rutiranje i prosleđivanje

Packet Data Network Gateway

PGW je IP anchor za nosioce

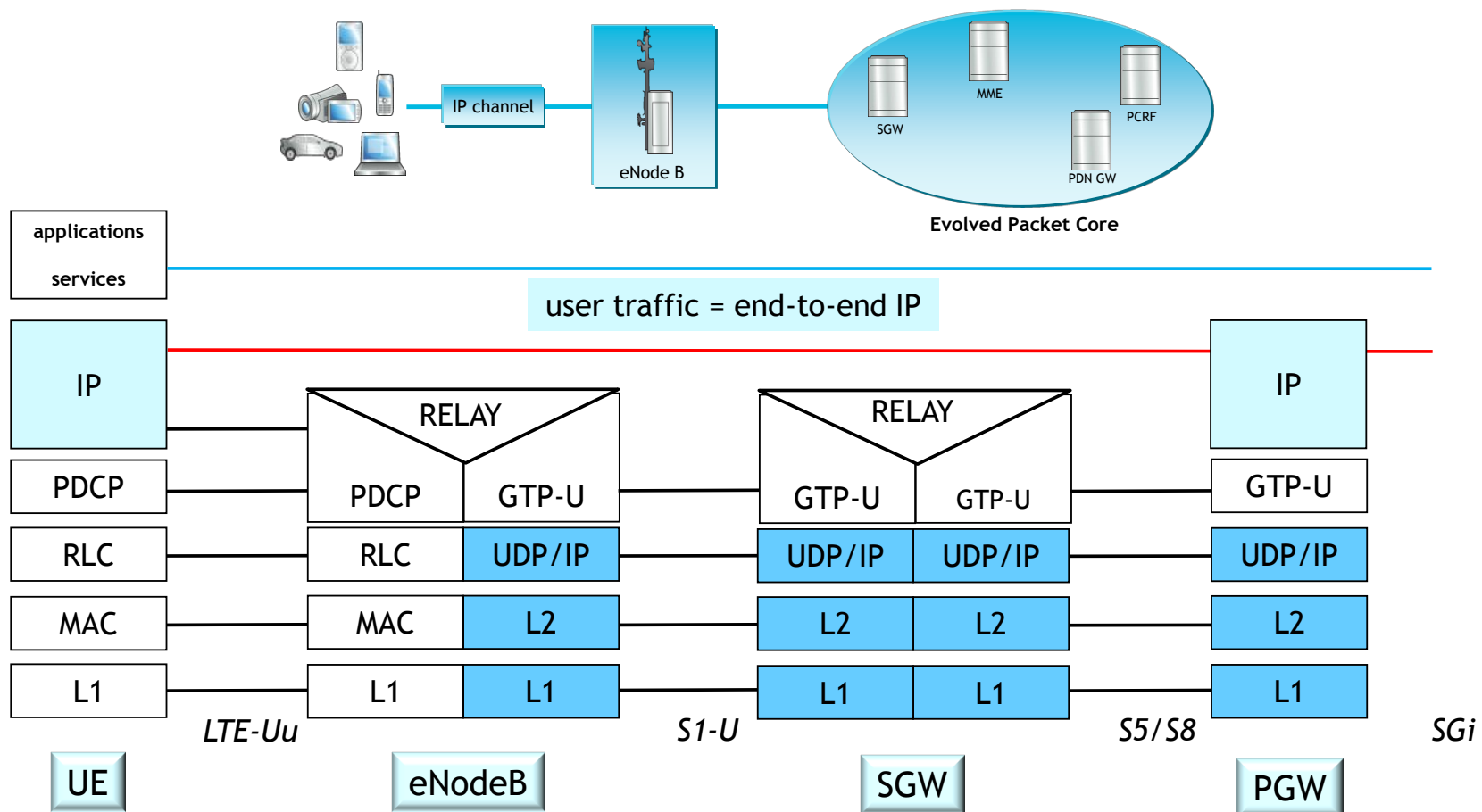
- ❑ Terminira (SGi) interface prema PDN
- ❑ Obezbjeđuje alokaciju IP adresa
- ❑ Obezbjeđuje *Policy and Charging Enforcement Function (PCEF)*
- ❑ Filtriranje paketa na bazi SDF
- ❑ Interface prema *Online i Offline* sistemima tarifiranja

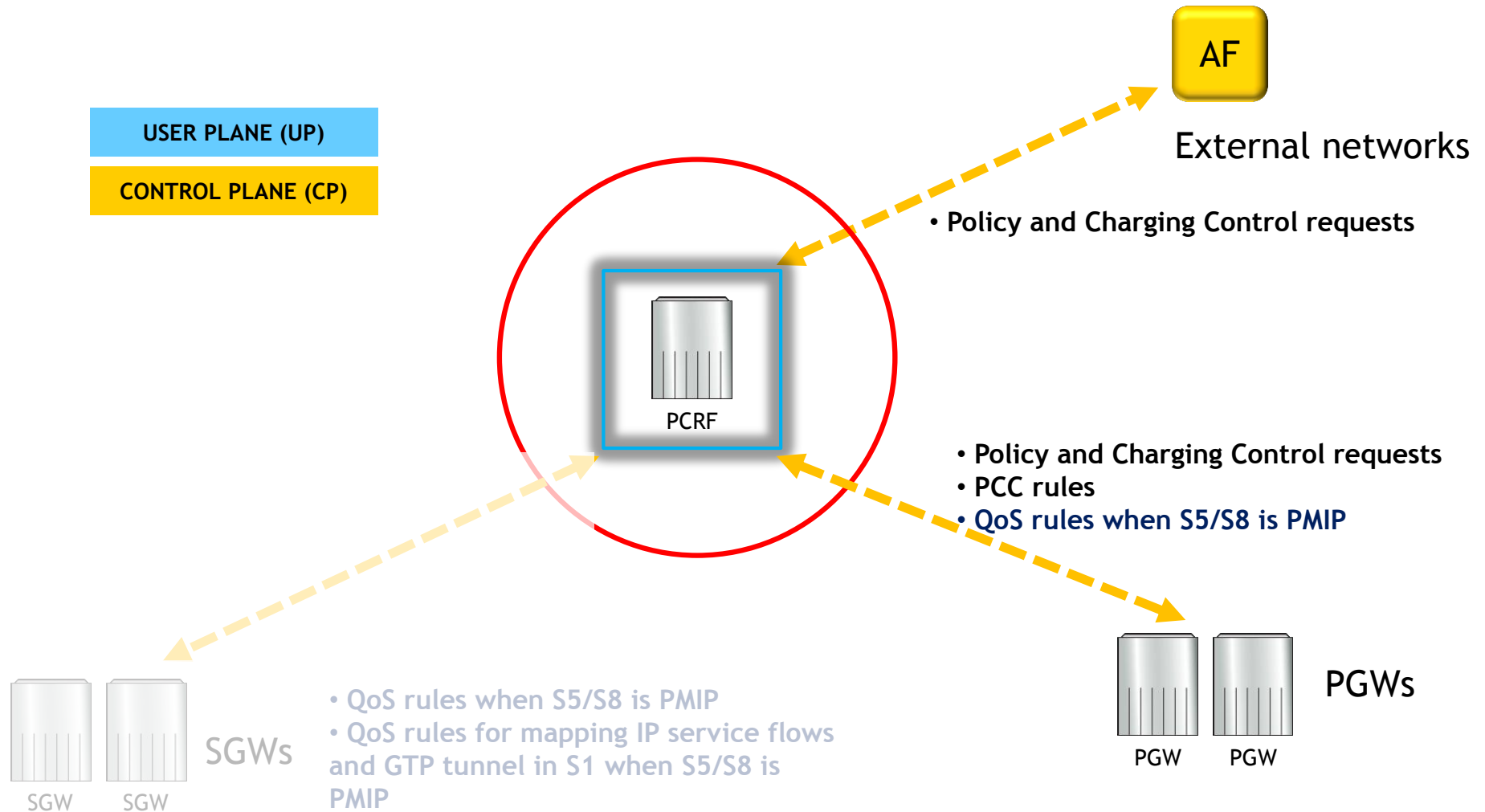
End-to-end protocol stack korisničke ravni

Ključna uloga SGW i PGW je upravljanje korisničkom ravni (*bearer saobraćaj*)

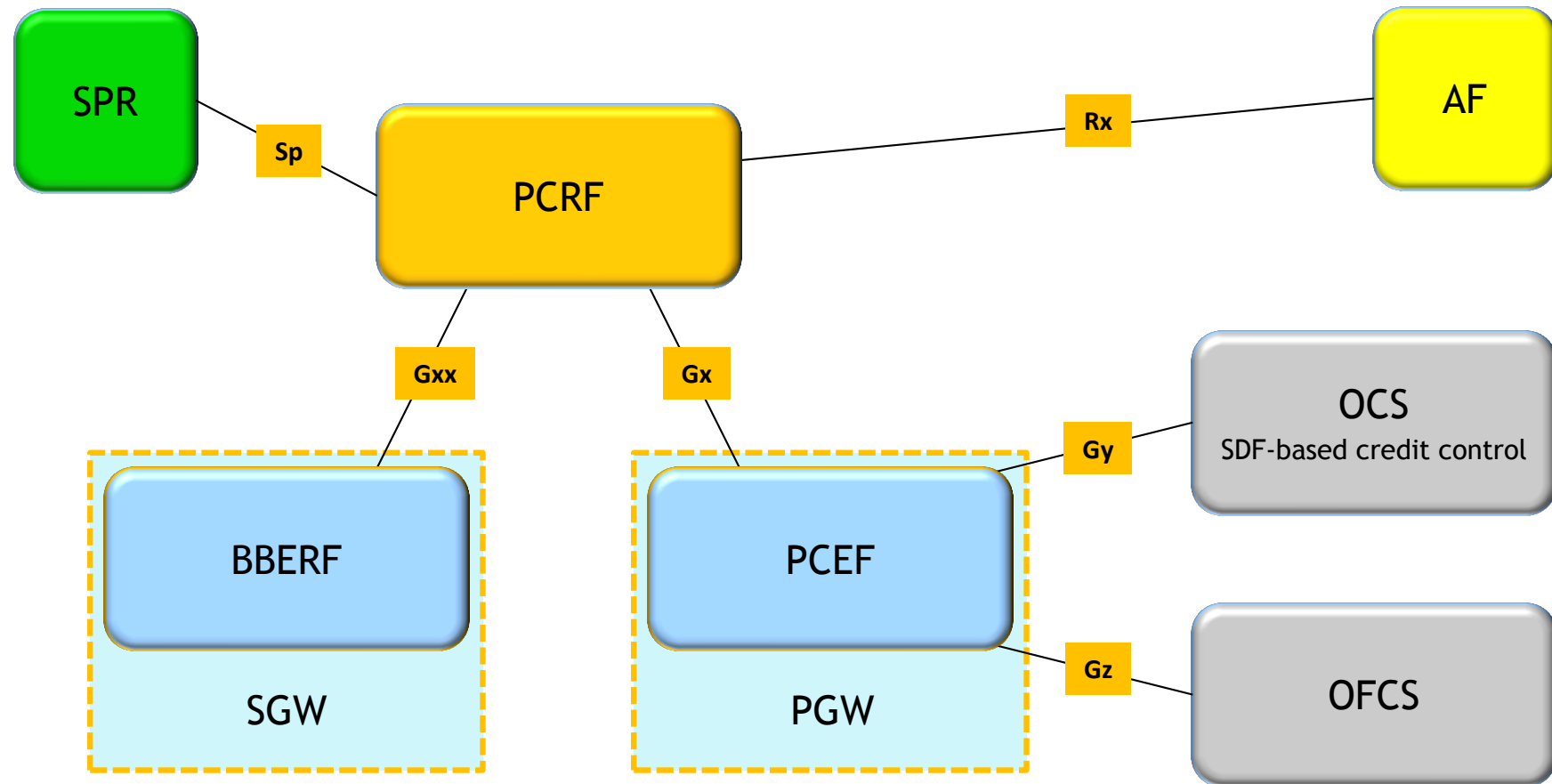

* S5/S8 reference point between S-GW and PDN-GW can also be GTP based

PCRF (Policy, Charging & Rules Function)

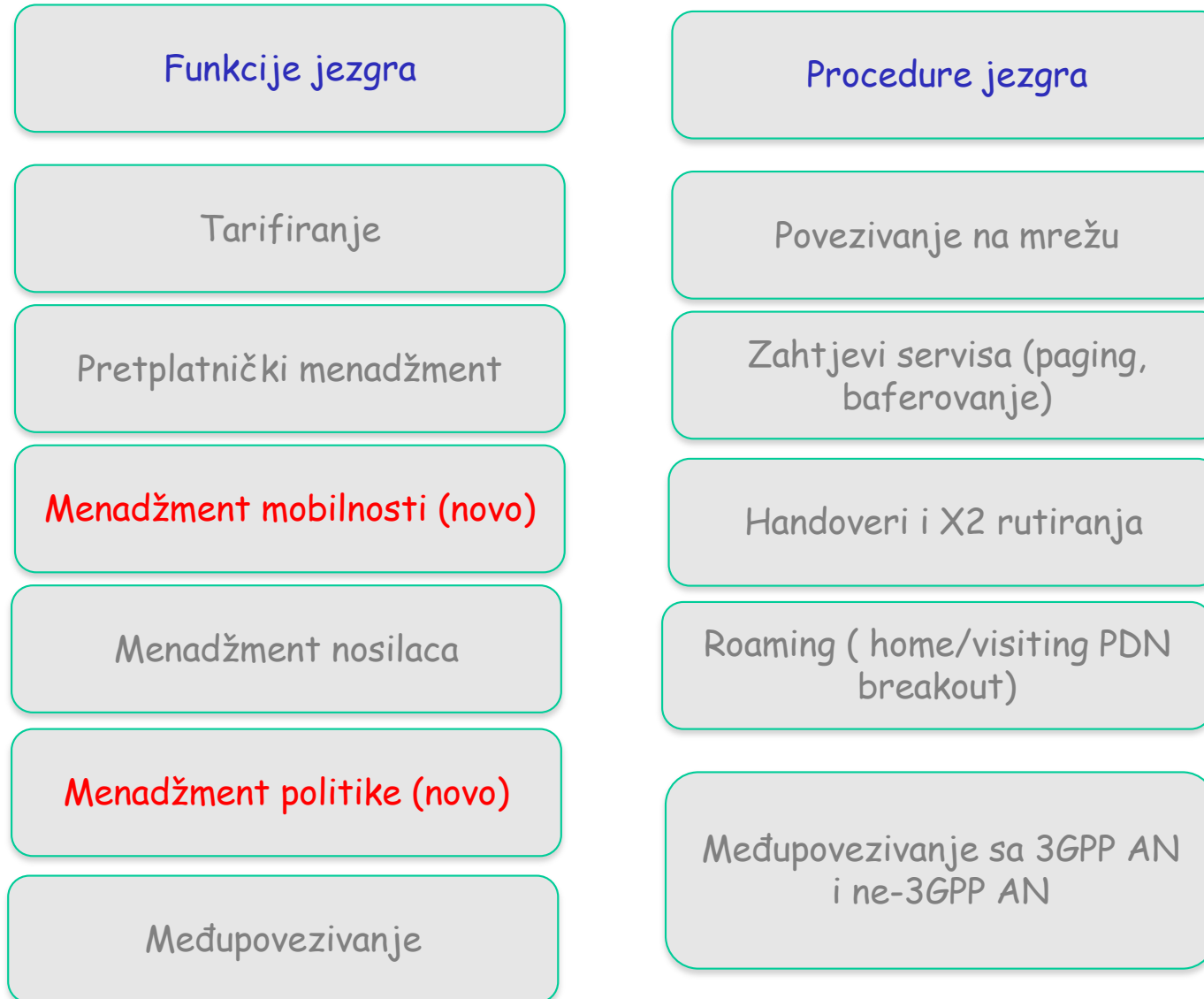

Policy Charging and Control (PCC) arhitektura

BBERF = Bearer Binding and Event Reporting Function
OCS = Online Charging System
OFCS = Offline Charging System
PCEF = Policy and Charging Enforcement Function
SPR = Subscription Profile repository

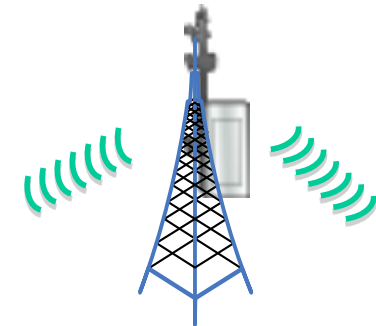
EPC: Funkcije i procedure jezgra

Procedura pristupa

- Traženje ćelije
  - Bazna stanica broadcastuje sinhronizacione signale i informaciju o ćeliji
  - UE dobija informaciju fizičkog nivoa
    - UE određuje frekvenciju i sinhronizuje se sa ćelijom
    - Određuje vrijeme početka downlink frejma
    - Određuje identitet ćelije
- Slučajni pristup za uspostavljenje radio linka

Bazna stanica

UE 1

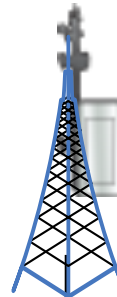
UE 2

Slučajni pristup

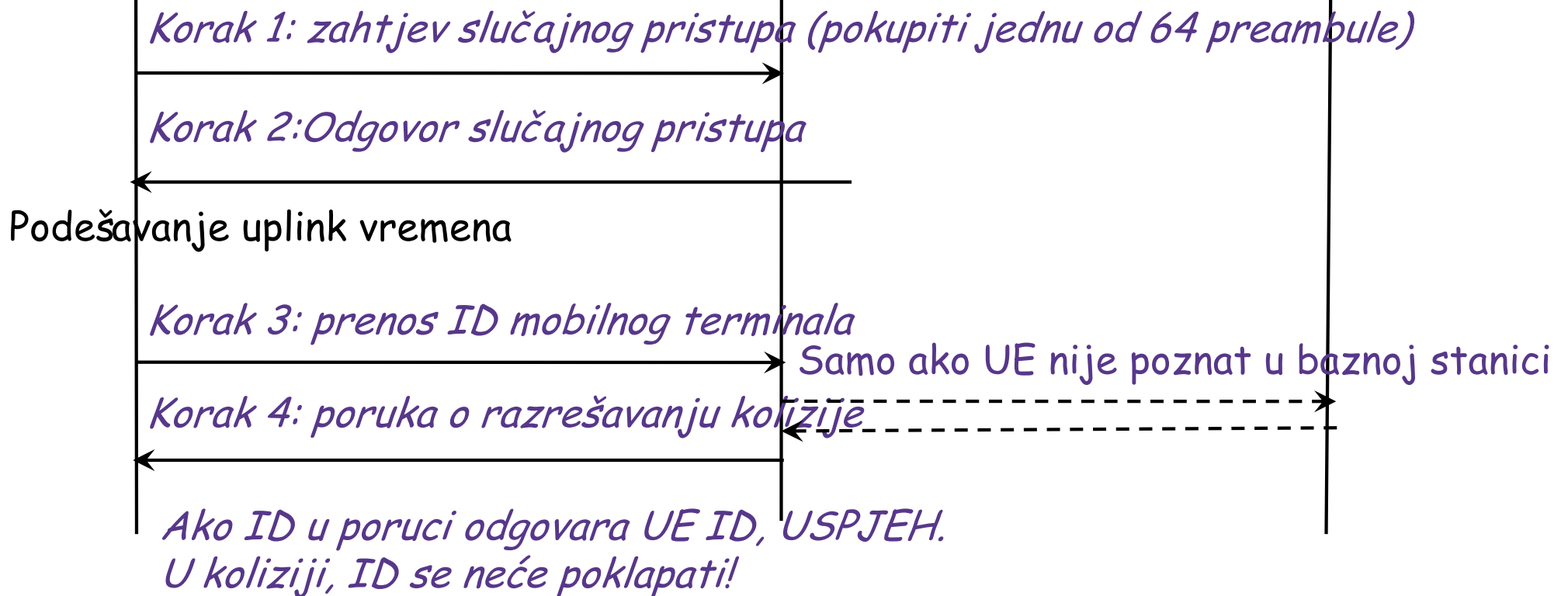
Klijent

Bazna stanica

Jezgro mreže

Slučajni pristup

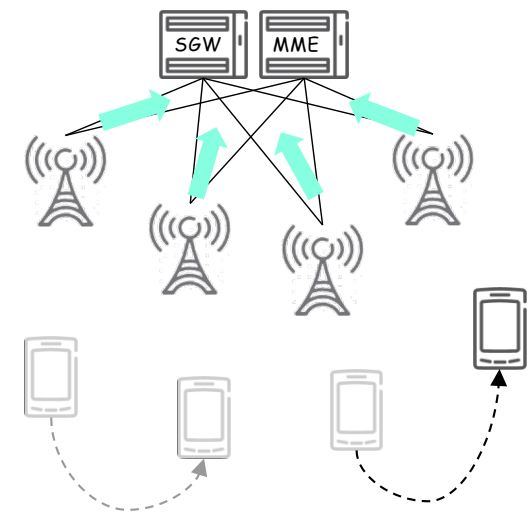
Zašto ne detekcija nosioca kao kod WiFi?

- Bazna stanica pokriva znatno veći prostor od WiFi AP
- UE se ne "vide"
- Kako bazna stanica prima signale od UE?
- Prijemnici bazne stanice su mnogo senzitivniji i skuplji

Connected mod

- ❑ Koristi se tokom komunikacije
- ❑ Signalna konekcija postoji između mreže i UE
- ❑ CN i RAN prate stanje UE
- ❑ UE lokacija se prati na nivou ćelije
  - Potrebno za predaju podataka
- ❑ Mrežno kontrolisana mobilnost

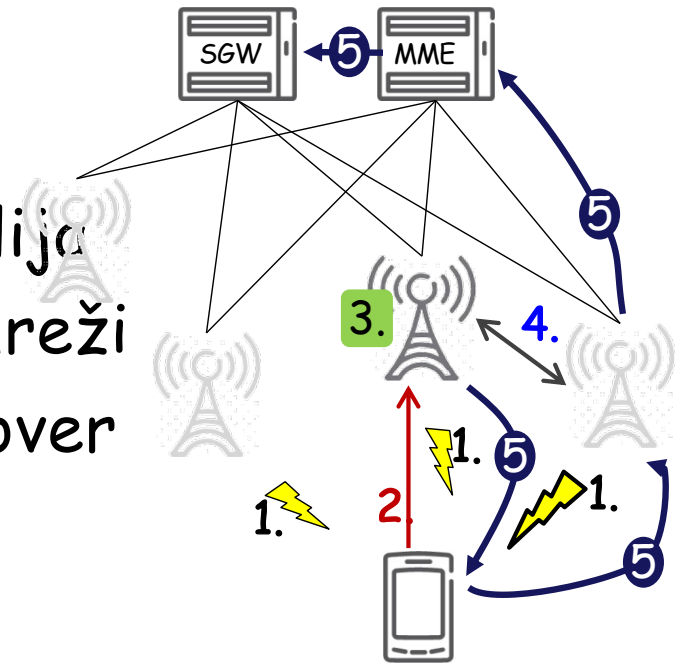

Mrežno kontrolisana mobilnost

□ Procedura

1. UE mjeri snagu signala okolnih ćelija
2. UE šalje izvještaj o mjerenjima mreži
3. Mreža odlučuje i kontroliše handover
4. Mreža priprema handover
5. Handover se izvršava

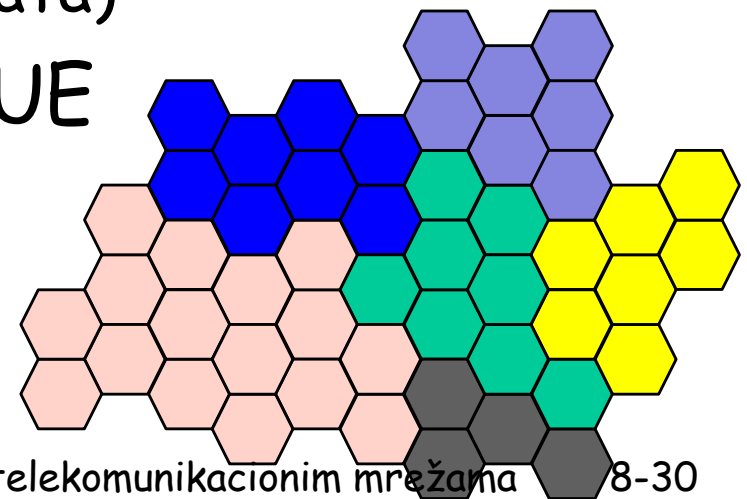

Razlog: Dozvoliti mreži podešavanje handovera

1. Selektovati odgovarajuću ćeliju
2. Mreža ima dodatne informacije za odluku o handoveru
3. Prikuplja i analizira podatke za ćelijsko planiranje i administraciju
4. Sprečava ping-pong efekat
5. Sprečava povezivanje brzih UE na mikroćelije
6. "Disanje" ćelije

Idle mod

- ❑ Koristi se kada UE ne komunicira
- ❑ UE lokacija se prati na nivou *Tracking Area (TA)*
  - eNodeB-vi oglašavaju svoje TA
  - UE periodično osluškuje oglašavanja (svakih nekoliko sekundi)
  - UE šalje Tracking Area Update prema MME, kada se TA mijenja
  - TAU periodično šalje (svakih 2 sata)
- ❑ eNodeB stanje se ne čuva za UE
- ❑ Kada stigne saobraćaj za UE, UE se šalje *signalizacija*

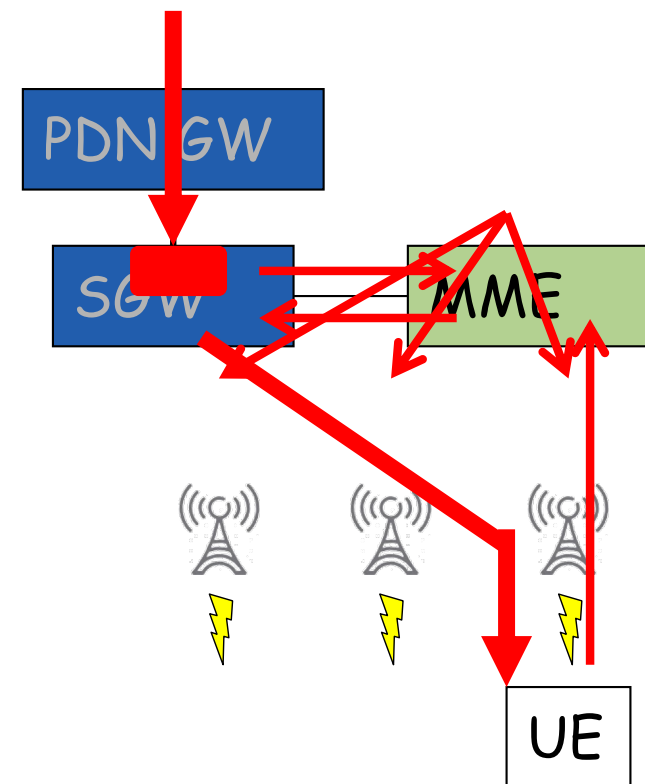

PAGING

- UE periodično provjerava ako su dostupni podaci
  - Wakes up, (re)izbor ćelije, sa broadcast i paging kanala
  - Isti pseudo-slučajni timing za svakog UE

Ako paket stiže na SGW...

- ...baferuje paket
- ...informiše MME.
- MME šalje Paging Request na sve eNodeB-ove u TA gdje je UE
- eNodeBo-ovi notifikuje UE preko njihovog paging slota
- UE odgovara sa Service Request...
- ...eNodeB stanje se podiže...
- ...i UE prelazi u povezano stanje.

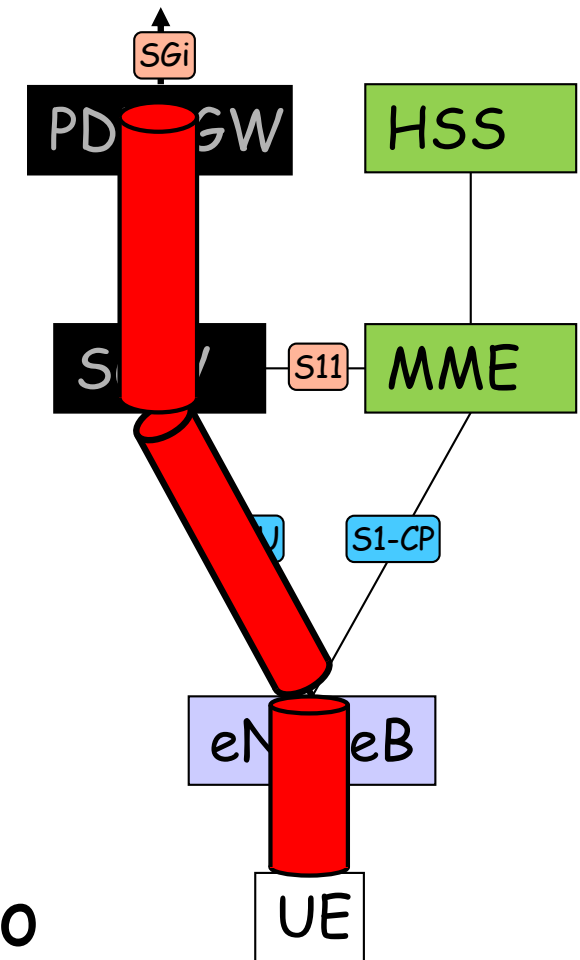

QoS

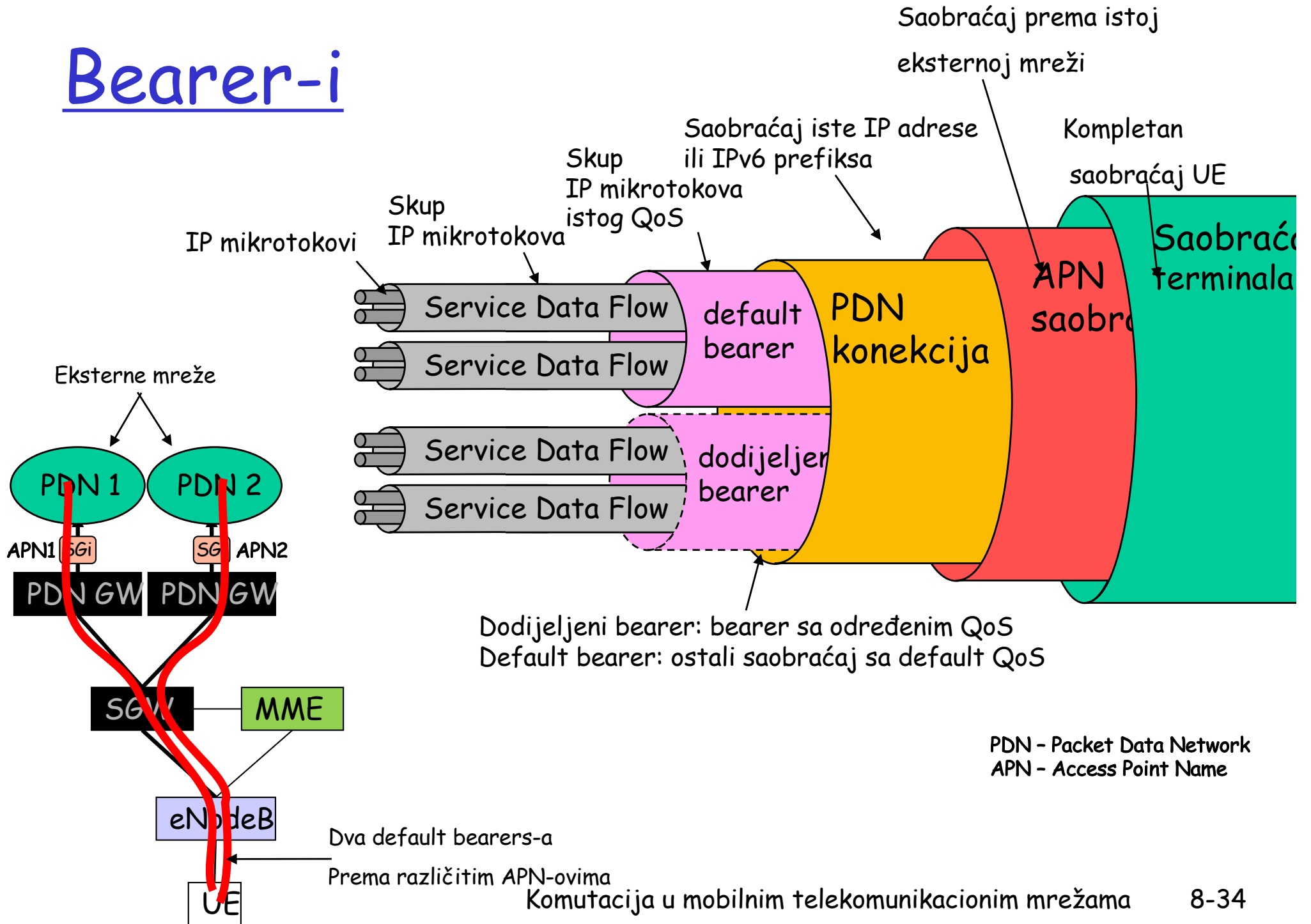
- ❑ Over-provisioning je neizvodljiv
  - Nedostatni resursi (nekoliko desetina MHz)
  - Skup spektar i oprema
- ❑ Sve je mnogo komplikovanije
  - Veća kašnjenja
  - Primarne aplikacije osjetljive na kašnjenje
- ❑ Novac
  - Korisnici hoće nešto više da plate
  - Postoji infrastruktura
  - Razlika u servisima i cijenama

Bearer-i

- Bearer je L2 transmisioni kanal podataka
  - ...prema eksternoj PDN,
  - ...koristi određenu IP adresu/prefiks,
  - ...nosi skup IP tokova,
  - ...obezbjeduje određeni QoS.
- U 2G/3G poznat kao "PDP Context"
- Uspostavljanje Bearer se eksplicitno signalizira
  - U LTE jedan bearer je uvijek uspostavljen

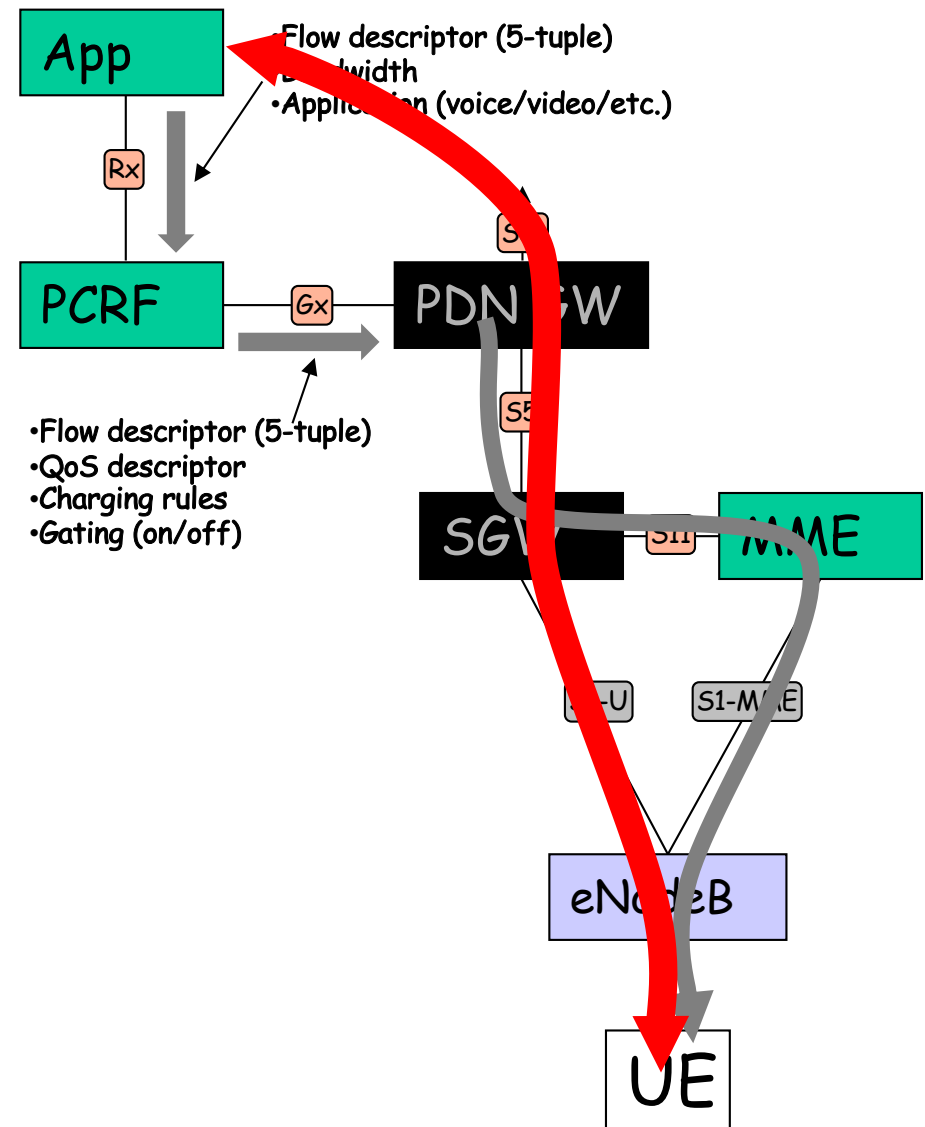

Bearer-i

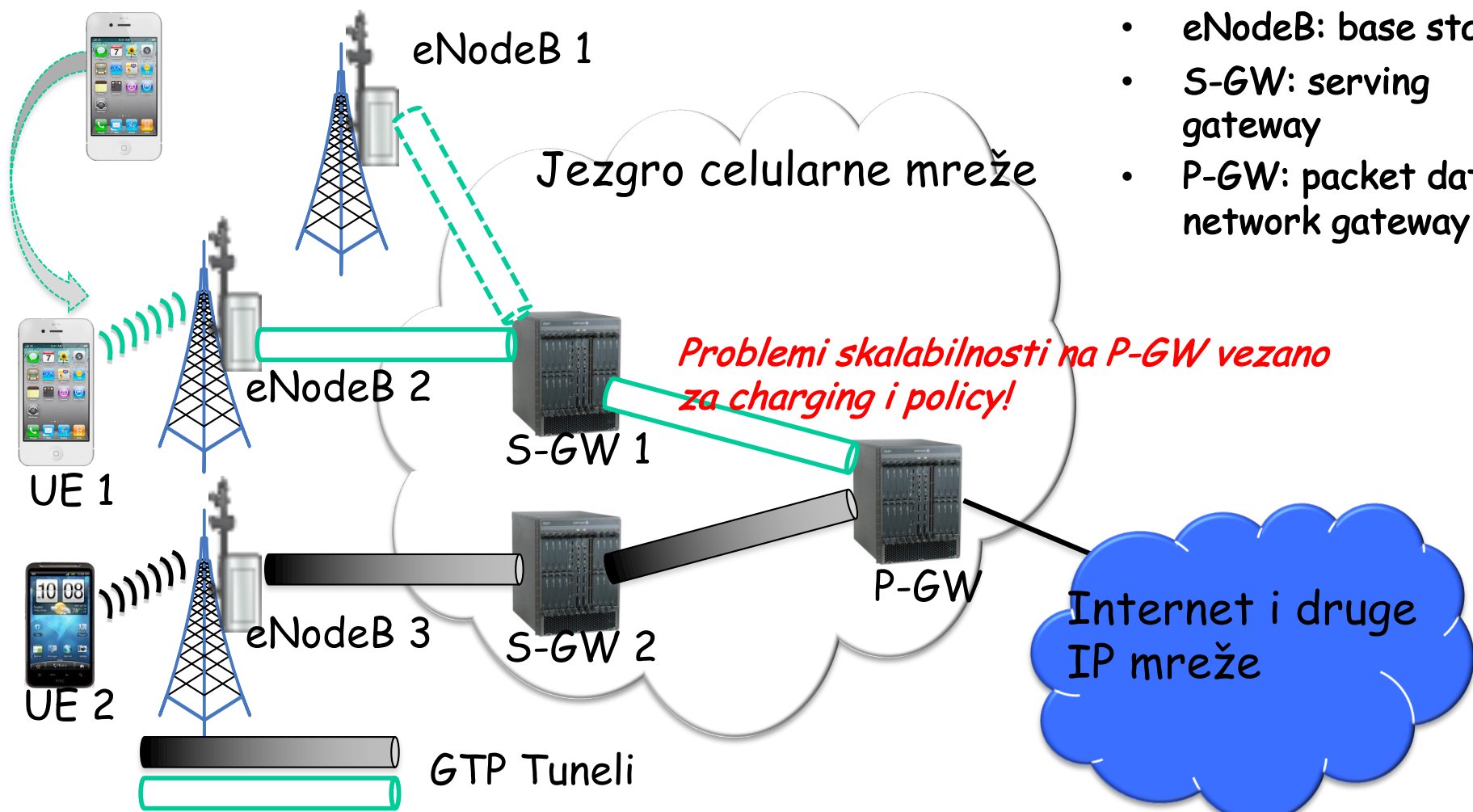
Policy i Charging

- Policy i Charging funkcije
  - Odlučuju o QoS i Charging
  - Kontrolišu povezivanje
  - Service Policy bazirano na
    - Zahtjevu
    - Korisnikovim podacima
  - Ne prave odluke o resursima

LTE ravan podataka je previše centralizovana

- ❑ Ravan podataka je previše centralizovana

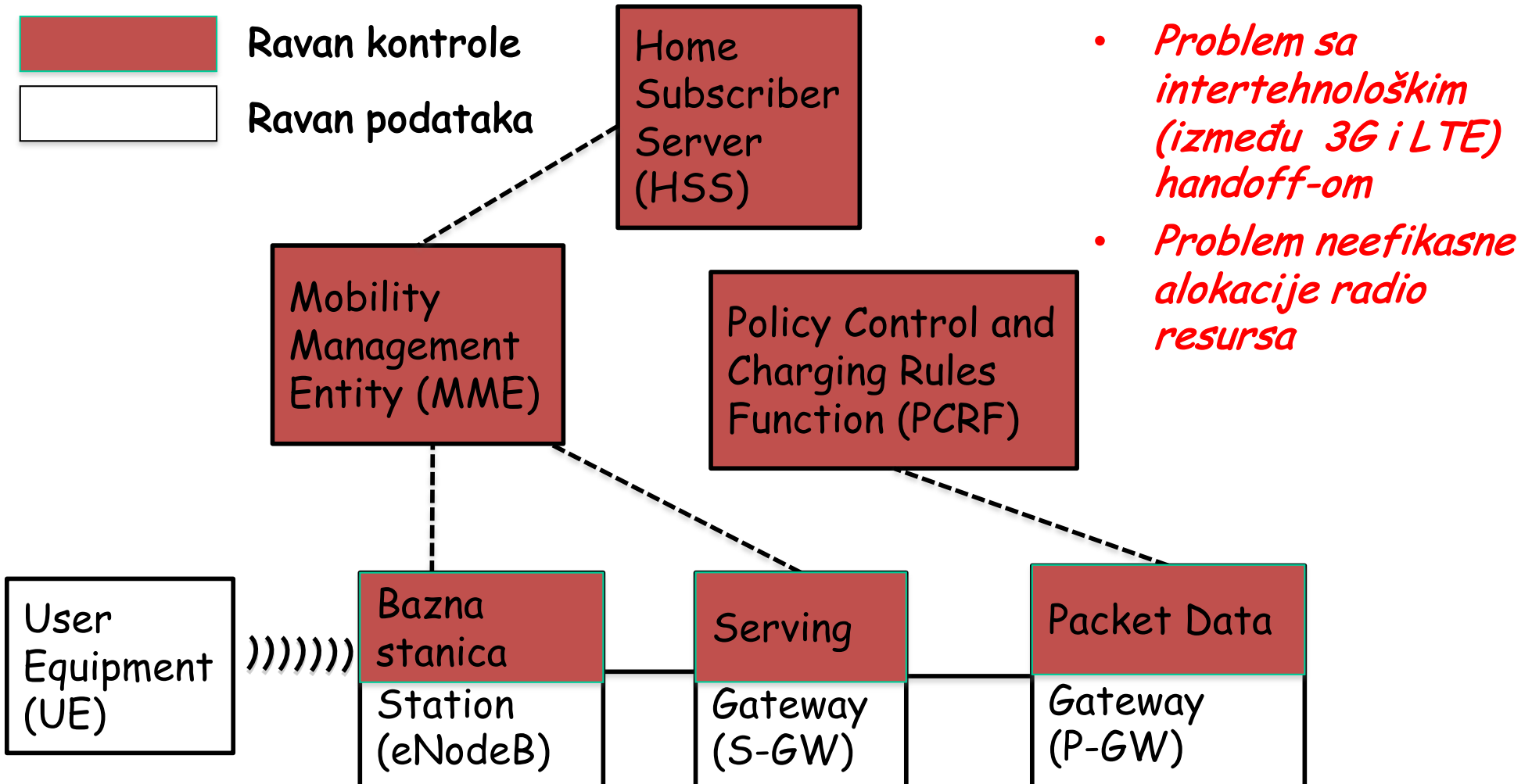

- UE: user equipment
- eNodeB: base station
- S-GW: serving gateway
- P-GW: packet data network gateway

LTE kontrolna ravan je previše distribuirana

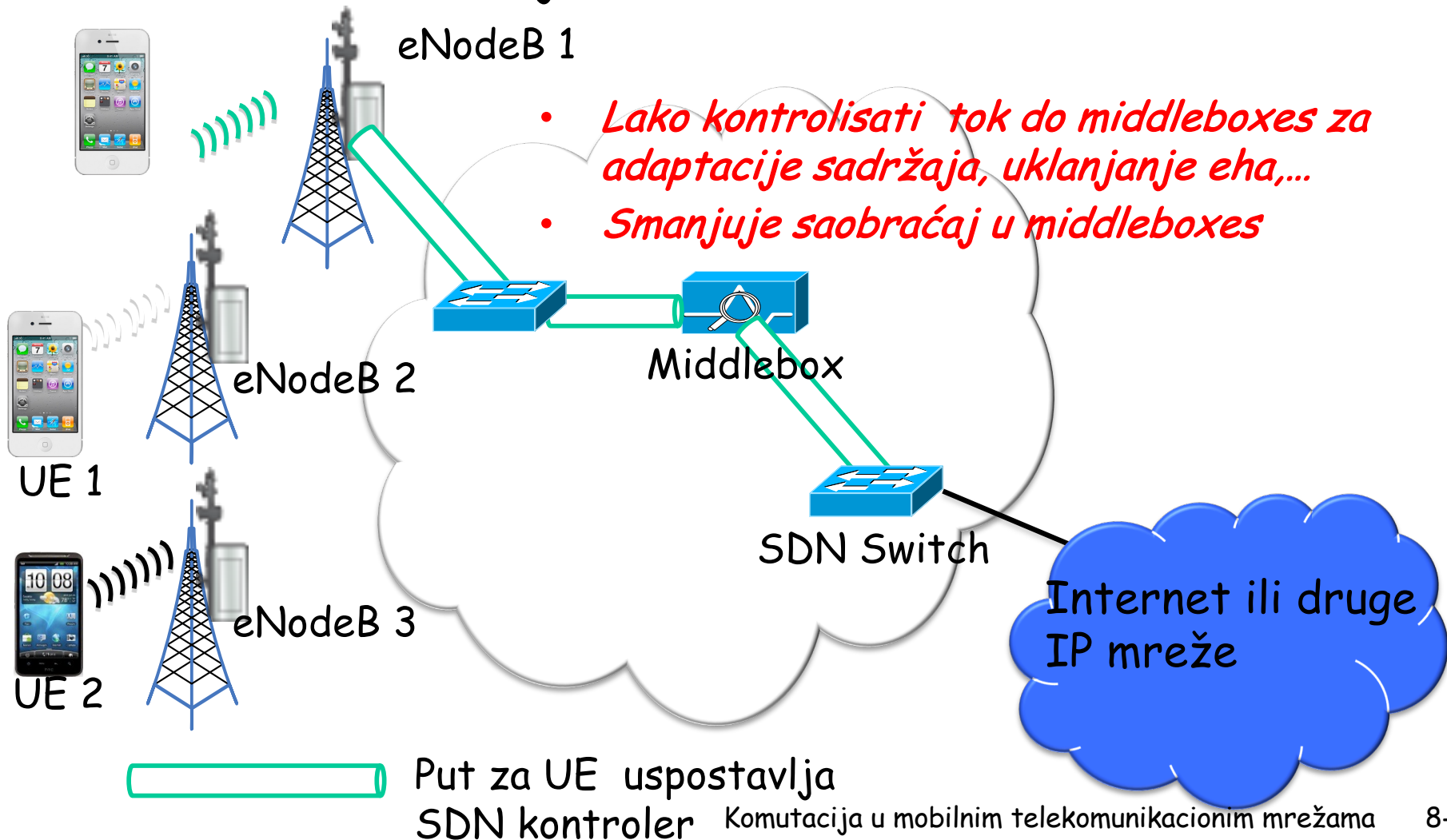
- Nema jasne podjele na ravan kontrole i ravan podataka

- *Problem sa intertehnološkim (između 3G i LTE) handoff-om*
- *Problem neefikasne alokacije radio resursa*

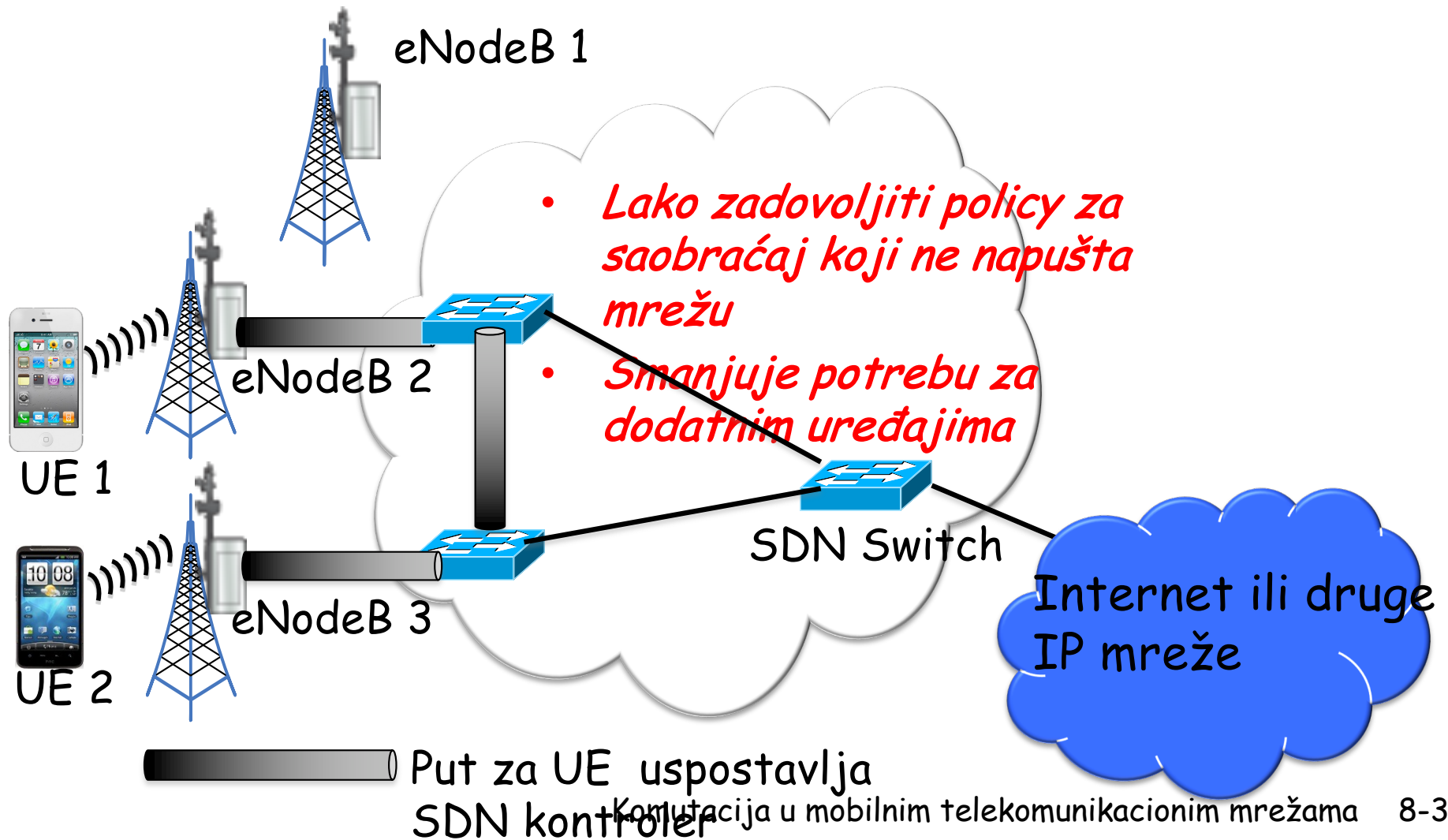
Podrška fleksibilnim Middlebox-ovima

- SDN omogućava fino podešavanje klasifikacije paketa i fleksibilno rutiranje

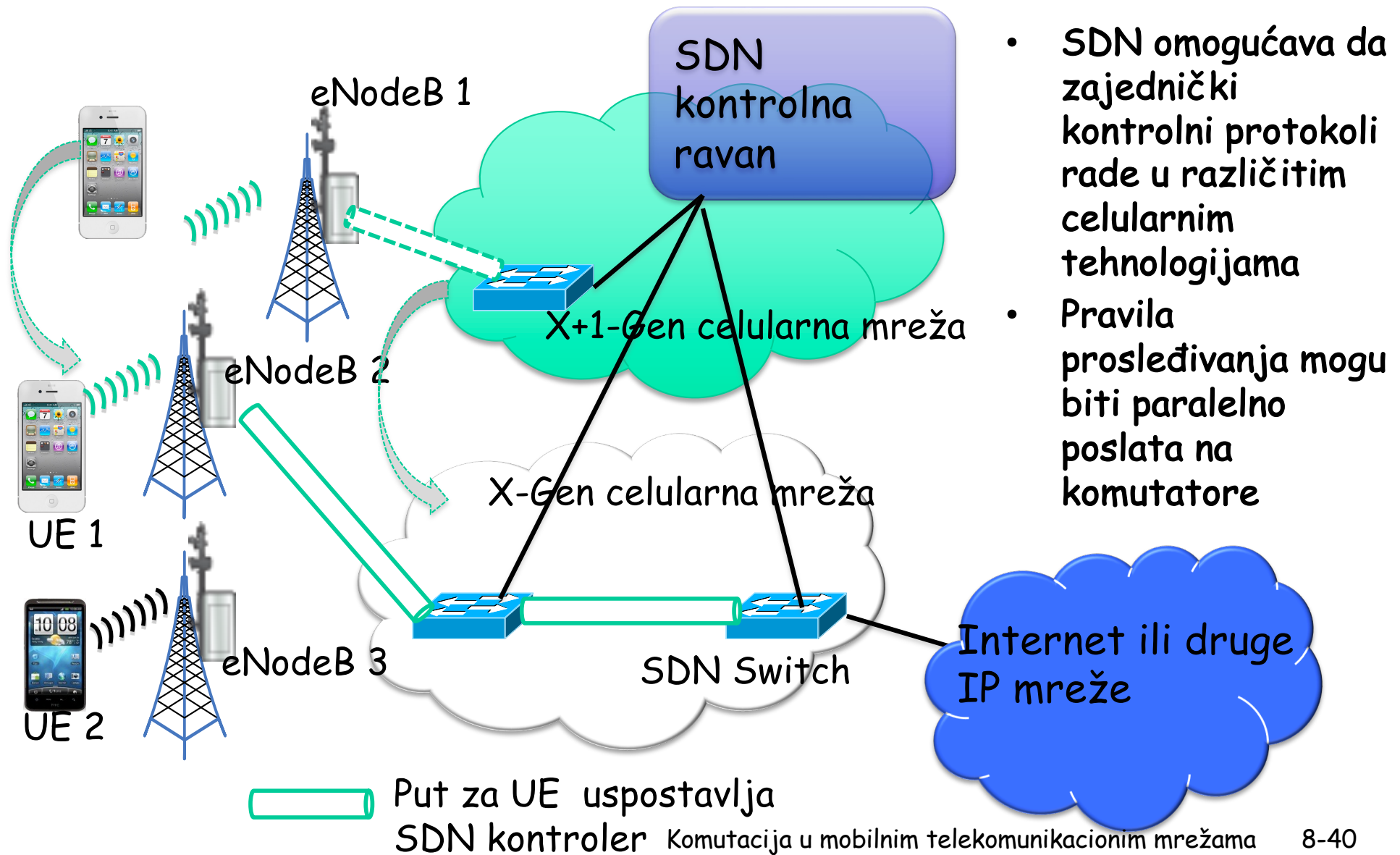

Podrška fleksibilnim Middlebox-ovima

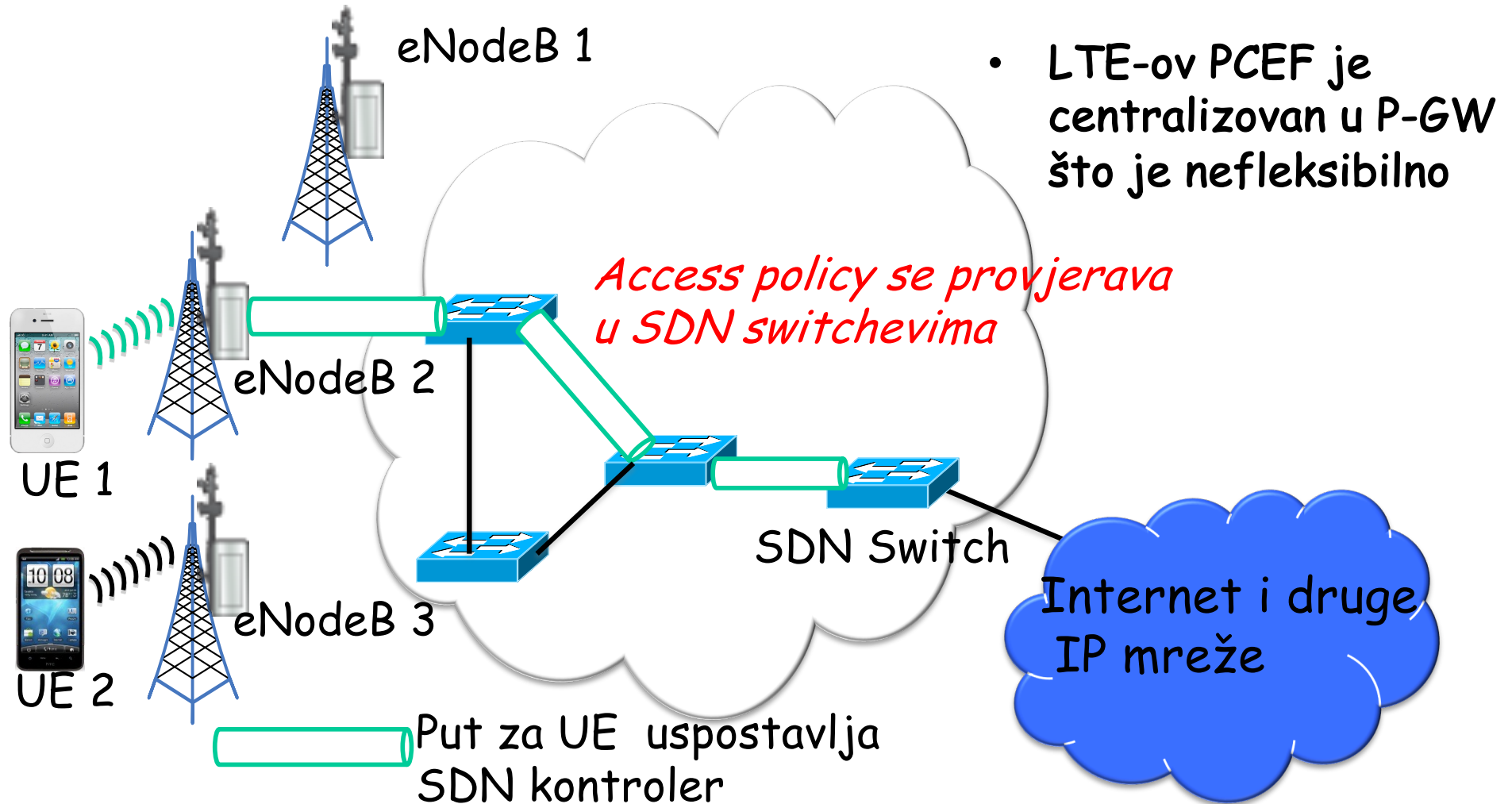
- SDN switch može podržati neke funkcionalnosti middlebox-a

Jednostavna mobilnost korisnika

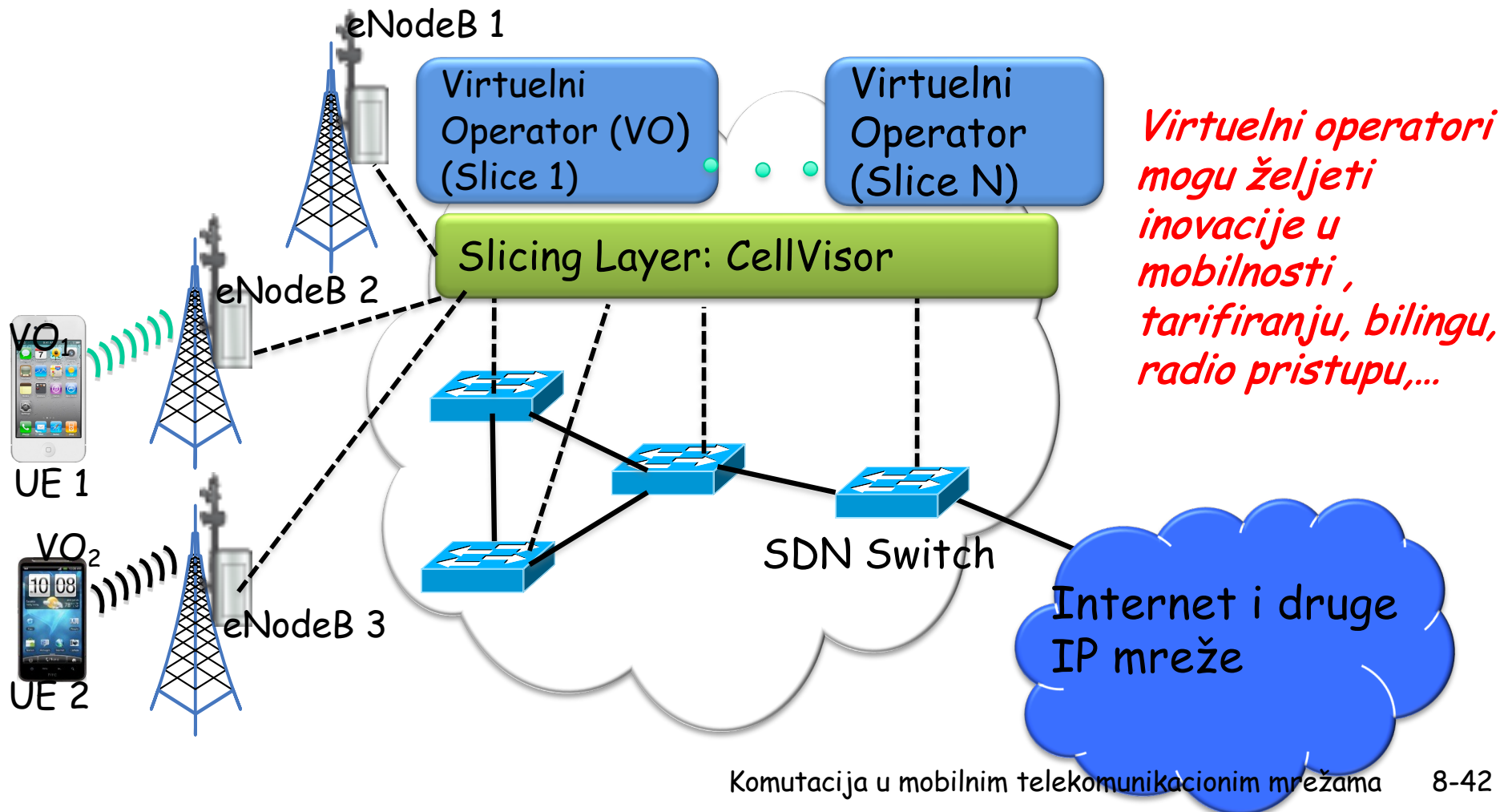

Distribuirani QoS i ACL

Virtuelni operatori

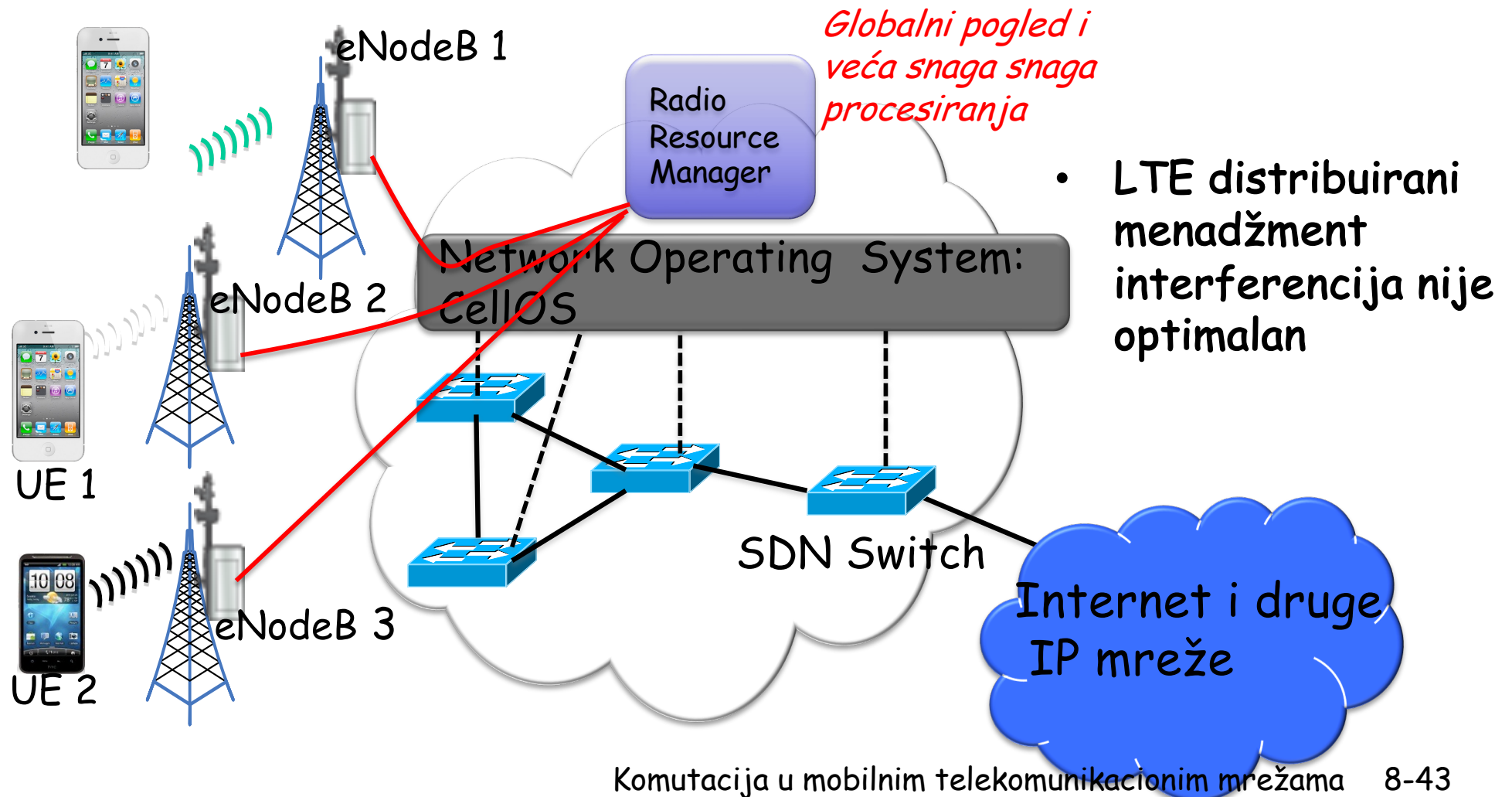
- Fleksibilna virtuelizacija dijeljenjem prostora tokova

Inter-Cell menadžment interferencije

□ Centralizovana kontrola baznih stanica

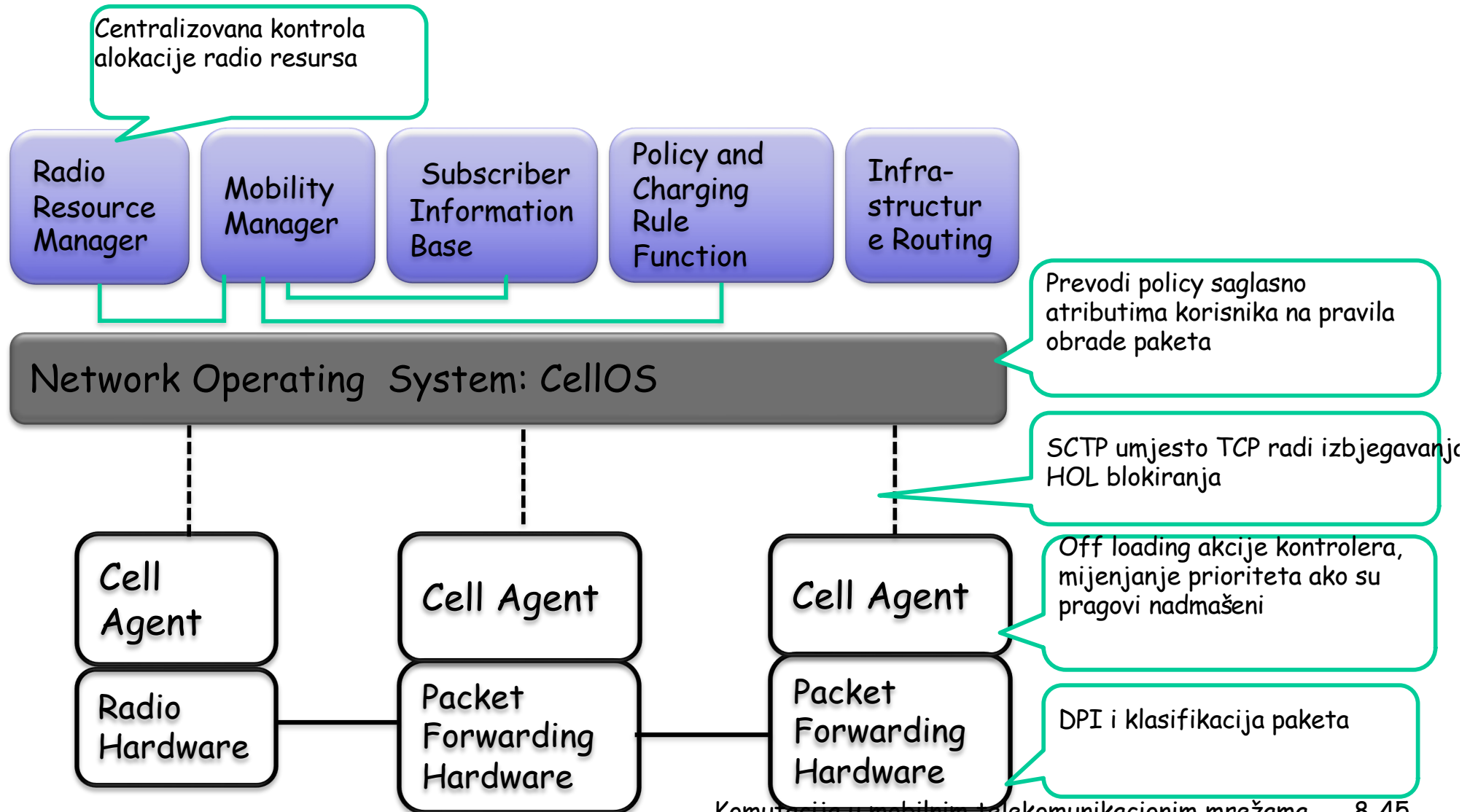

CellSDN Arhitektura

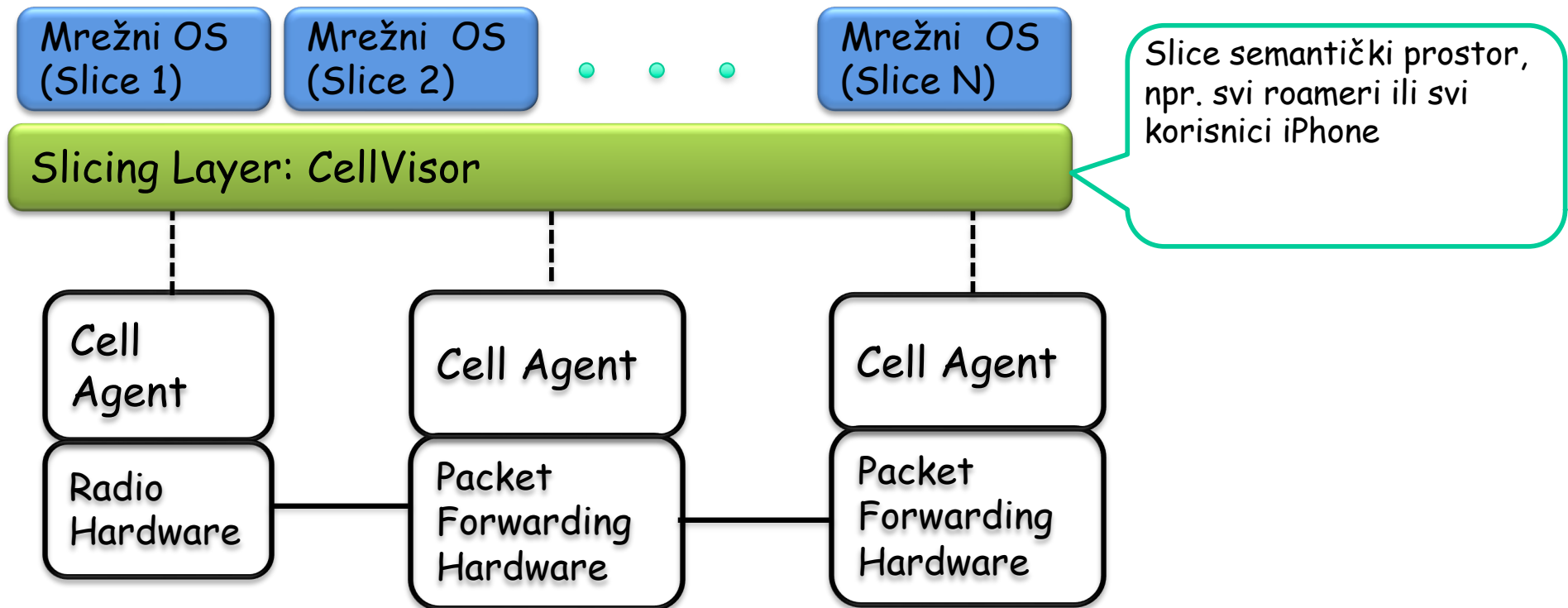
- CellSDN omogućava skalabilnu, fino podešenu kontrolu u realnom vremenu sa dodacima:
  - kontroler: *fino podešene* policy saglasno atributima korisnika
  - Switch software: lokalni kontrolni agenti koji unapređuju *scalability* kontrolne ravni
  - Switch hardware: *fino podešeno* procesiranje paketa radi podrške DPI
  - Bazne stanice: udaljena kontrola i virtuelizacija radi fleksibilnog menadžmenta radio resursa u realnom *realnom vremenu*

CellSDN Arhitektura

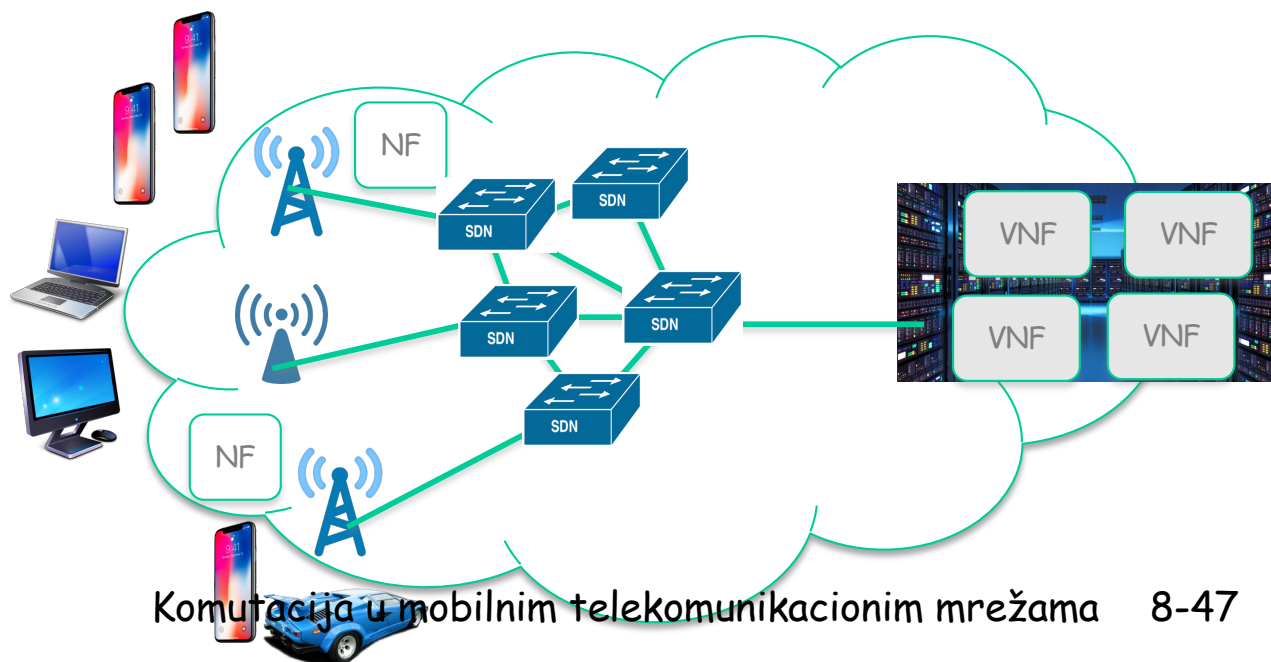
CellSDN virtuelizacija

5G mreža

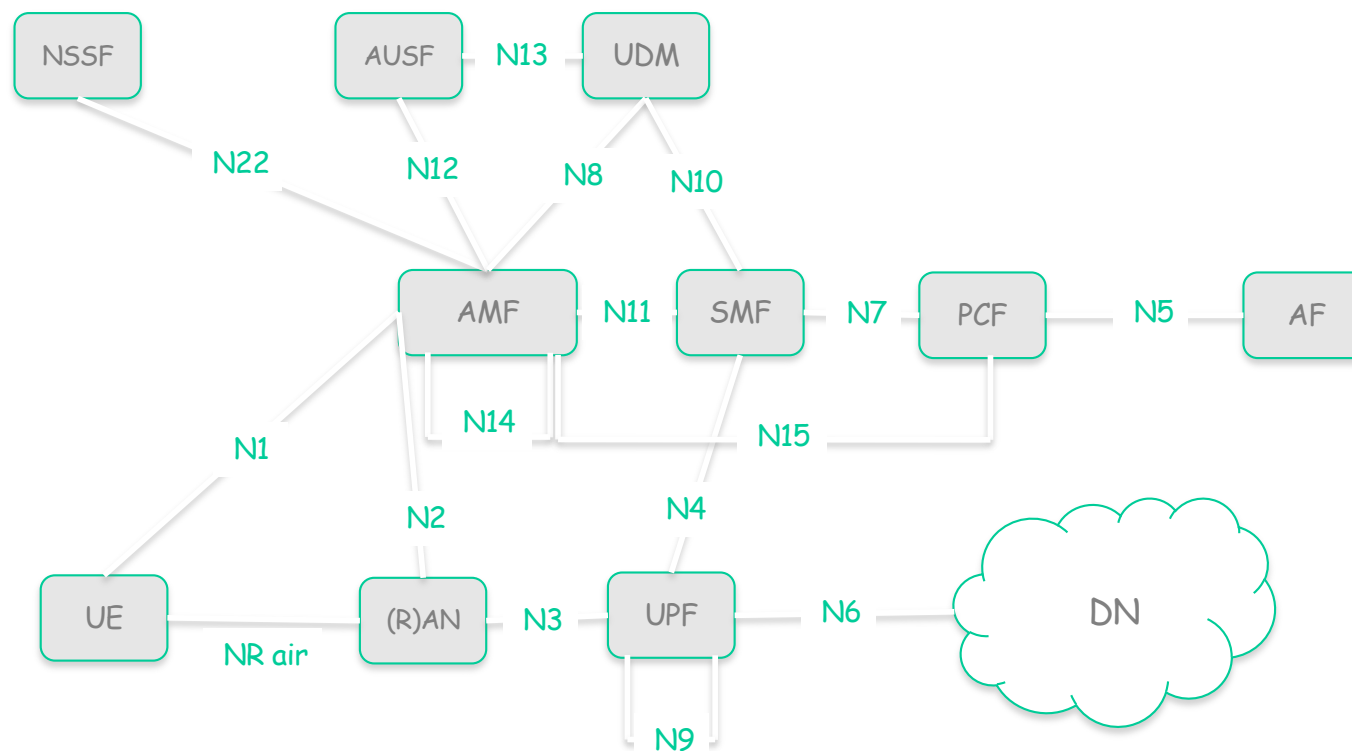
NFV/SDN middleware

- Distribuirana heterogena infrastruktura
  - Fizičke komponente
  - Heterogeni data centri
  - Povezane mreže (pristupne, okosnice, kompanijske, ...)
- Generičke mrežne funkcije implementirane u softveru koji se izvršava na virtuelnim mašinama (vEPC, vVPN, vNAT, vIMS, ...)
- Middleware funkcionalnosti:
  - Razumijevanje zahtjeva servisa i njihova transformacija u parametre mreže
  - Dijeljenje zajedničkih resursa (računari, storage i mreža) između više servisa
  - Garantovanje SLA od kraja do kraja uslovima dinamičkih izmjena saobraćaja i mreže

5G jezgro mreže

3GPP TS 23.501

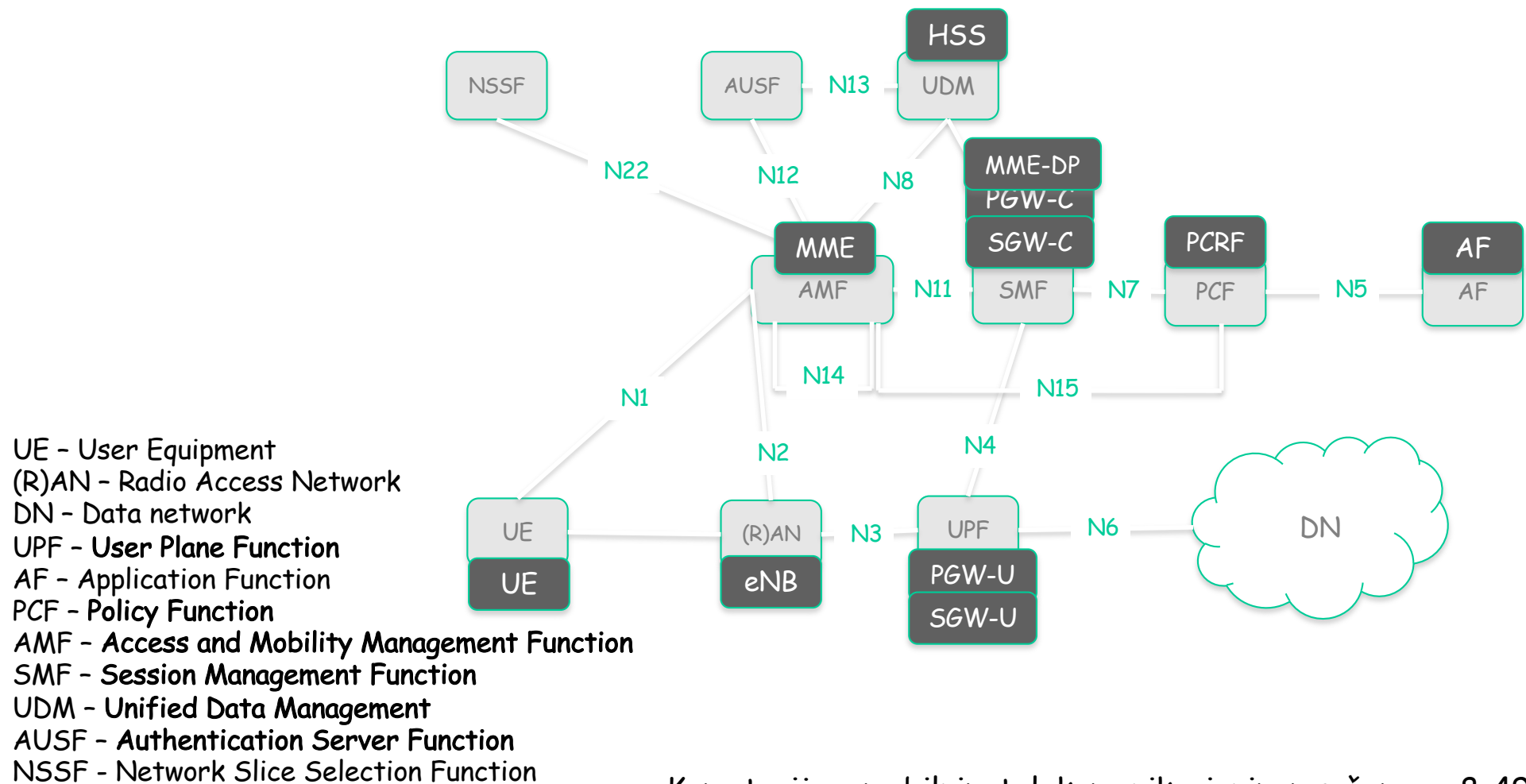

UE - User Equipment
(R)AN - Radio Access Network
DN - Data network
UPF - User Plane Function
AMF - Access and Mobility Management Function
SMF - Session Management Function
PCF - Policy Function
UDM - Unified Data Management
AUSF - Authentication Server Function
NSSF - Network Slice Selection Function
AF - Application Function

5G jezgro mreže

Poređenje sa 3GPP EPC (4G jezgrom mreže)

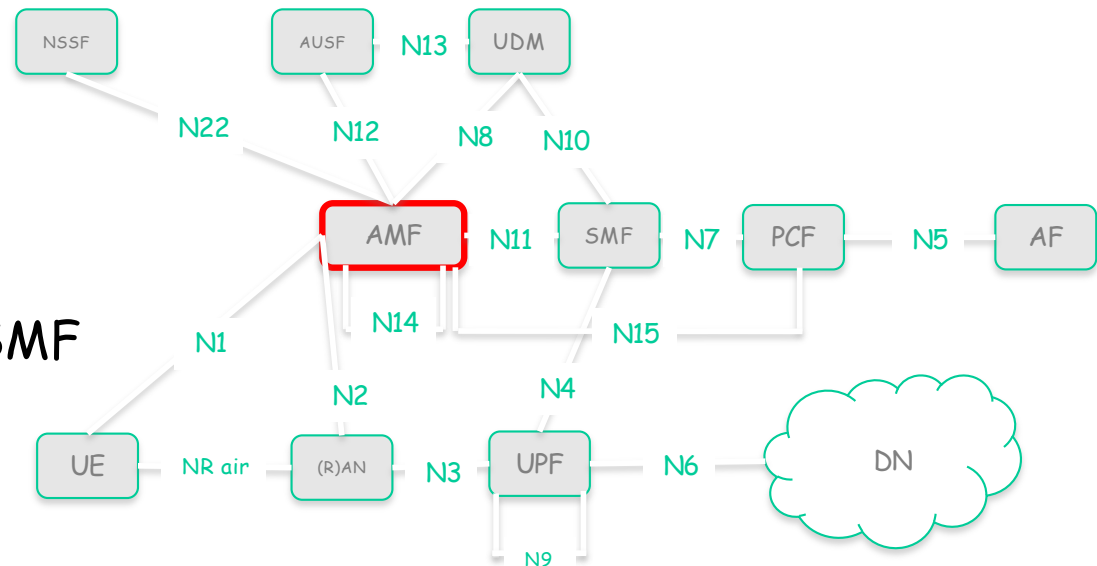
5G predstavlja evoluciju postojeće mreže prema sofverskoj mreži

5G jezgro mreže

Access and Mobility Management Function (AMF) je ključni kontrolni entitet

- Terminacija RAN i NAS interfejsa
- Menadžment registracije
- Menadžment konekcije
- Menadžment mobilnosti
- Menadžment dostupnosti
- Transport SM poruka prema SMF
- Autentikacija pristupa
- Autorizacija pristupa
- Prenos SMS poruka
- Security anchor funkcija
- Menadžment konteksta zaštite
- Zakonsko presrijetanje poziva

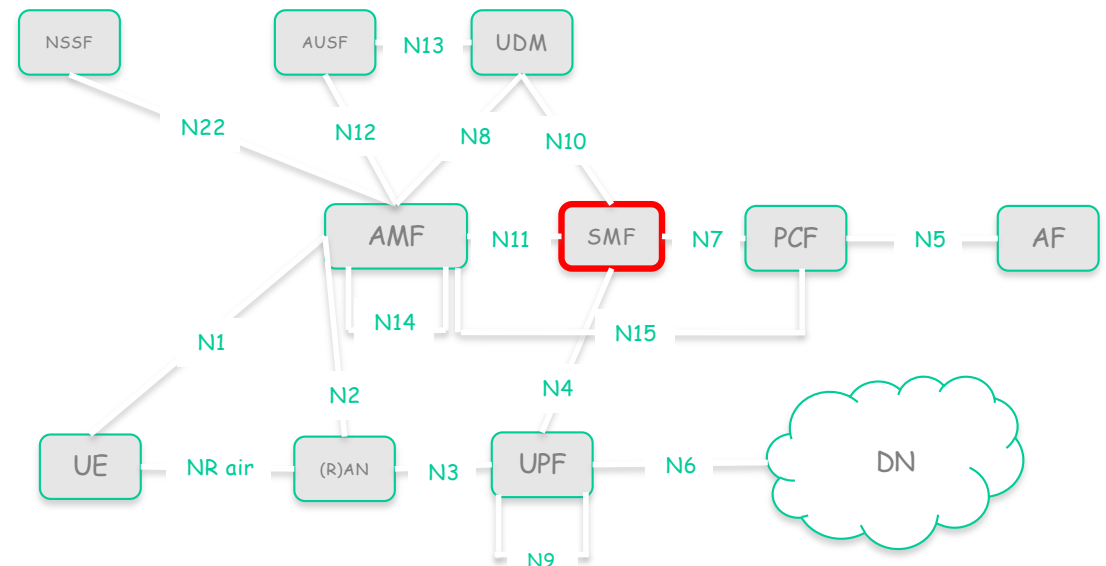

UE - User Equipment
(R)AN - Radio Access Network
DN - Data network
UPF - User Plane Function
AF - Application Function
PCF - Policy Function
AMF - Access and Mobility Management Function
SMF - Session Management Function
UDM - Unified Data Management
AUSF - Authentication Server Function
NSSF - Network Slice Selection Function

5G jezgro mreže

Session Management Function (SMF) predstavlja odvojene funkcije za sesije

- ❑ Menadžment sesije (uspostavljanje, modifikacija, raskidanje i nadzor)
- ❑ Dodjela IP adrese korisničkom terminalu
- ❑ Izbor i kontrola funkcija korisničke ravni
- ❑ Konfiguracija upravljanja saobraćaja na UPF
- ❑ Terminacija interfejsa prema PCF
- ❑ Terminacija SM dijela NAS poruka
- ❑ Inicijator AN specifičnih SM informacija
- ❑ Downlink data notifikacija

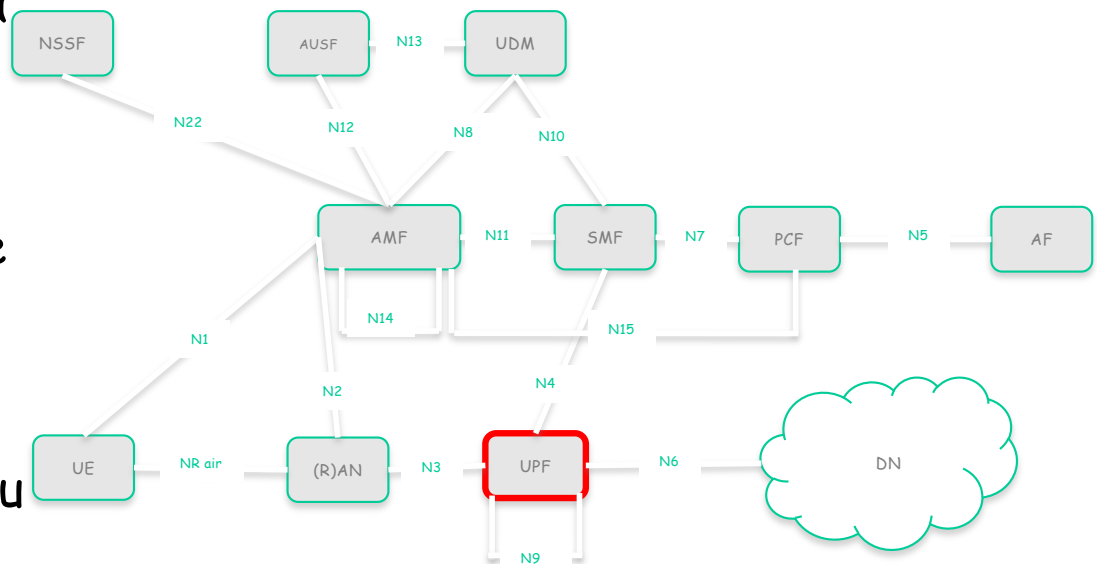

UE - User Equipment
(R)AN - Radio Access Network
DN - Data network
UPF - User Plane Function
AF - Application Function
PCF - Policy Function
AMF - Access and Mobility Management Function
SMF - Session Management Function
UDM - Unified Data Management
AUSF - Authentication Server Function
NSSF - Network Slice Selection Function

5G jezgro mreže

User Plane Function (UPF) sadrži funkcije korisničke ravni

- Rutiranje i prosleđivanje paketa
- Zakonsko presrijetanje poziva
- Izvještavanje o korisničkom saobraćaju
- Inspekcija paketa i sprovođenje pravila politika korisničke ravni
- Podrška QoS
- Markiranje paketa
- Baferovanje paketa na downlinku
- Verifikacija uplink saobraćaja
- Uplink klasifikator prema DN
- ...

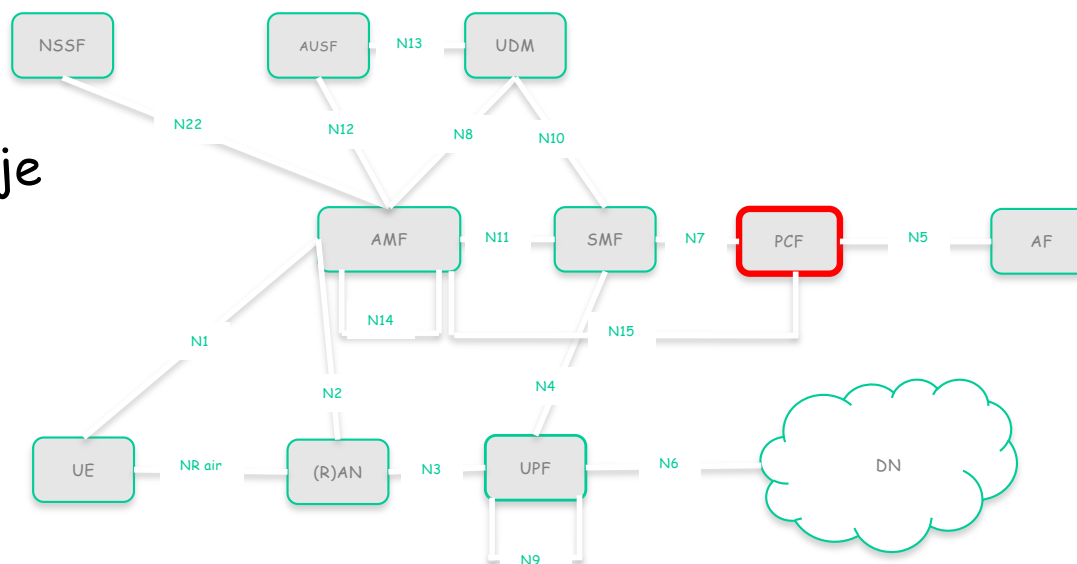
UE - User Equipment
(R)AN - Radio Access Network
DN - Data network
UPF - User Plane Function
AF - Application Function
PCF - Policy Function
AMF - Access and Mobility Management Function
SMF - Session Management Function
UDM - Unified Data Management
AUSF - Authentication Server Function
NSSF - Network Slice Selection Function

5G jezgro mreže

Policy Function (PCF) sadrži funkcije bazirane na administrativnoj politici

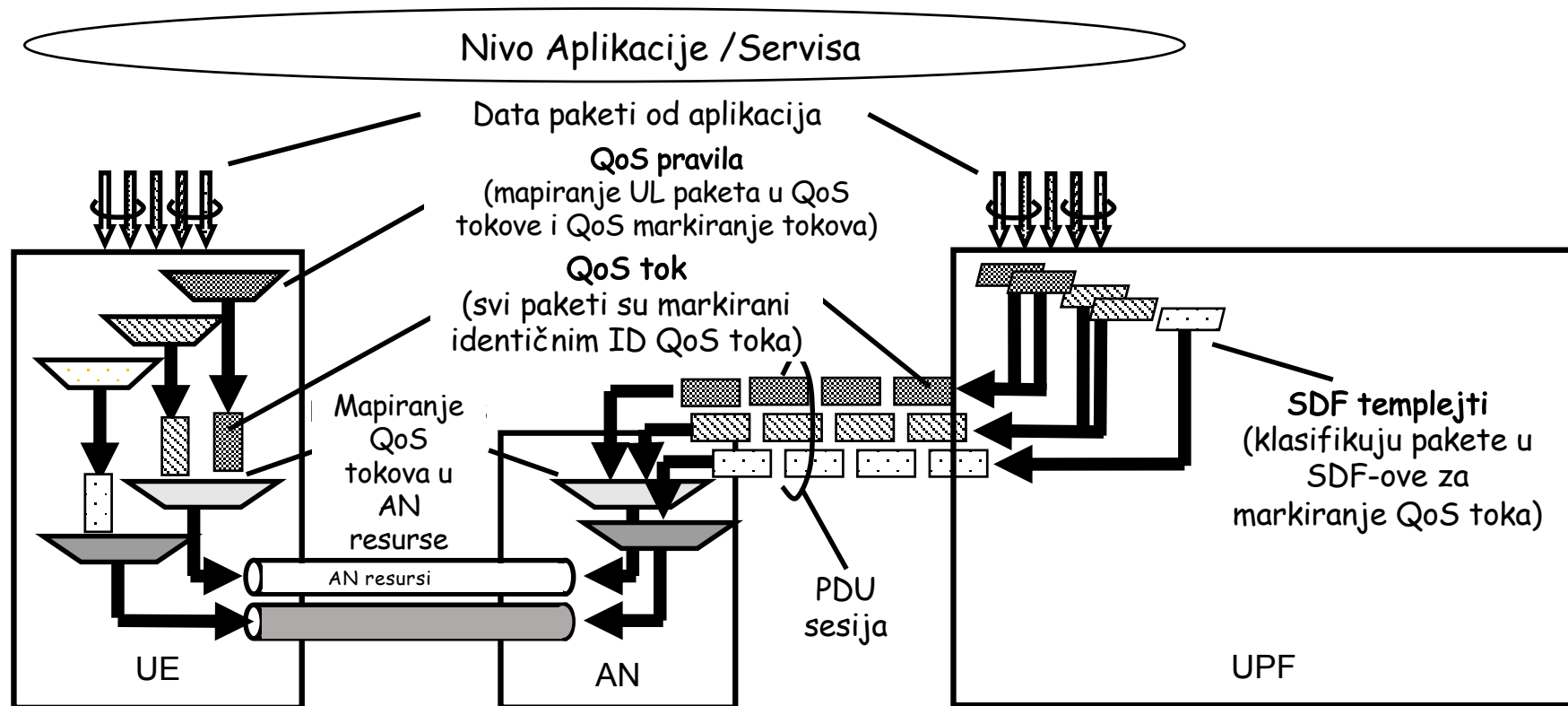
- ❑ Podržava unificirani okvir za praćenje ponašanja mreže
- ❑ Obezbjeđuje pravila za funkcije kontrolne ravni
- ❑ Implementira front end za informaciju o pretplatnikovom pristupu koja je relevantna za donošenje odluka u UDM

UE - User Equipment
(R)AN - Radio Access Network
DN - Data network
UPF - User Plane Function
AF - Application Function
PCF - Policy Function
AMF - Access and Mobility Management Function
SMF - Session Management Function
UDM - Unified Data Management
AUSF - Authentication Server Function
NSSF - Network Slice Selection Function

5G jezgro mreže

QoS principi

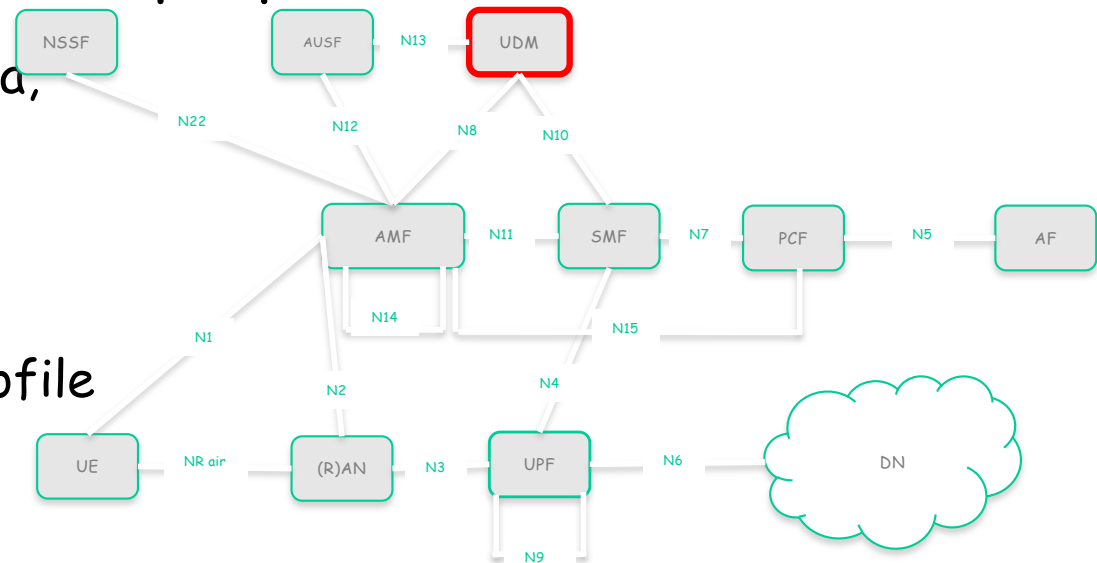

SDF - Service Data Flow
PDU - Protocol Data Unit

5G jezgro mreže

Unified Data Management (UDM) sadrži pretplatničku bazu

- ❑ Front End (obrada kredencijala, menadžment lokacije, menadžment pretplate,...)
- ❑ Repozitorijum korisničkih podataka sadrži podatke potrebne za UDM-FE i PCF profile
- ❑ Autentifikacija obrade kredencijala
- ❑ Identifikacija korisnika
- ❑ Autorizacija pristupa
- ❑ Menadžment registracije/mobilnosti
- ❑ Menadžment pretplate

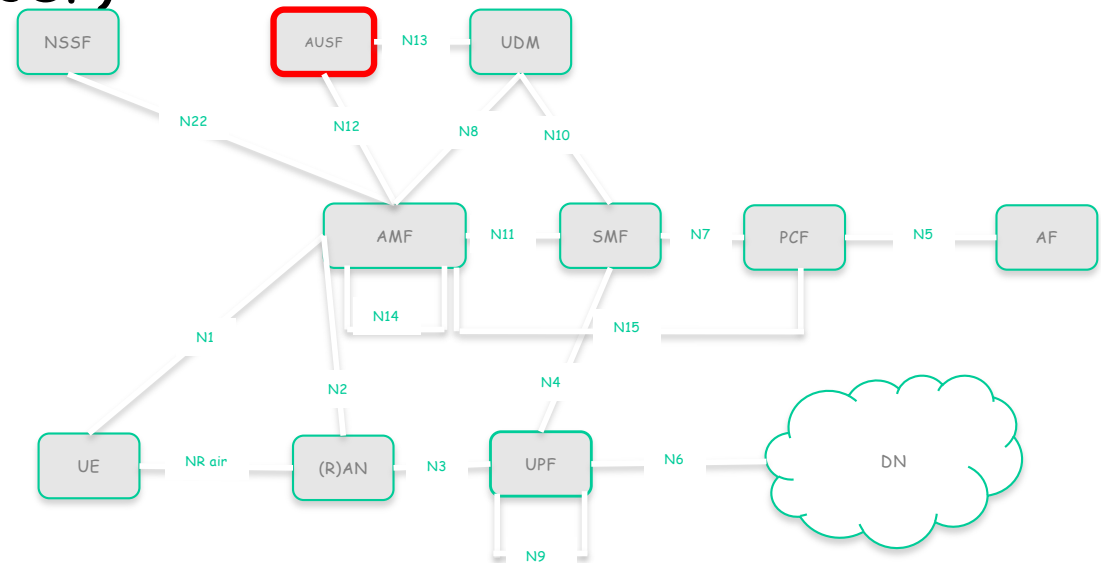

UE - User Equipment
(R)AN - Radio Access Network
DN - Data network
UPF - User Plane Function
AF - Application Function
PCF - Policy Function
AMF - Access and Mobility Management Function
SMF - Session Management Function
UDM - Unified Data Management
AUSF - Authentication Server Function
NSSF - Network Slice Selection Function

5G jezgro mreže

Authentication Server Function (AUSF)

- ❑ Front-end za UDM kako bi odradio odgovarajuću autentifikaciju
- ❑ Definisan od SA3 u 3GPP

UE - User Equipment
(R)AN - Radio Access Network
DN - Data network
UPF - User Plane Function
AF - Application Function
PCF - Policy Function
AMF - Access and Mobility Management Function
SMF - Session Management Function
UDM - Unified Data Management
AUSF - Authentication Server Function
NSSF - Network Slice Selection Function

5G jezgro mreže

Servisno bazirana arhitektura

Network Exposure Function (NEF)

- ❑ Omogućava umrežavanje sa funkcionalnostima treće strane
- ❑ "Otvara" servise 3GPP mrežne funkcije trećoj strani
- ❑ Prevođenje informacija koje se razmjenjuju između AF i internih mrežnih funkcija
- ❑ Služi kao storage za informacije

NF Repository Function (NRF)

- ❑ Služi kao network discovery funkcija za dinamičku mrežnu infrastrukturu
- ❑ Podržava service discovery funkciju
- ❑ Nadzire informacije o dostupnim NF instancama i njihovim podržanim servisima